

ท่ามกลางวิกฤติ ยังมีการพัฒนา: เมื่อชุมชนร่วมใจ ฝ่า วิกฤติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุกรีย์ ทะยีสานแม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.)
สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สสม. มูลนิธิส่งเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย

ท่ามกลางวิกฤติ ยังมีการพัฒนา:

เมื่อชุมชนร่วมใจ ฝ่า วิกฤติ ปาตาบาระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุกรีย์ หะยีสาแม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

“ท่ามกลางความยุ่งเหยิง สับสน วุ่นวาย เสี่ยงระเบิด ความหวาดกลัว กองเลือด
และความสูญเสีย จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่ง
ร่วมไม้ ร่วมมือ ช่วยกัน สร้างสรรค์สิ่งดีงามในชุมชนของตน ในหมู่บ้านเล็กๆ
ห่างไกลจากเมืองหลวงนับพันกิโล บ้านปาตาบาระ กับโครงการ หมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ
ด้วยหลักการ เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา อย่างแท้จริง”

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.)

ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา (ศศนพ.)

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

จัดพิมพ์โดย:

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.)

ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา (ศศนพ.)

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 0-2218-6193, 0-2218-6194

Website: <http://www.muslimthaihealth.com>

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา: เมื่อชุมชนร่วมมือใจ ณ ปาดาบาระ

พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2552 จำนวน 2,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

ผลิตขึ้นเพื่อเป็นวิทยาทาน ห้ามจำหน่าย

คำนำ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ องค์พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงกรุณาปราณี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge management) เป็นกระบวนการ
แบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เหตุผลสำคัญ
ที่ผู้เขียนเลือกที่จะเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา สืบเนื่องจากที่ได้มีโอกาสเข้าไปปฏิบัติงาน
ในชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ชื่อโครงการหมู่บ้าน
ประมงรักษ์สุขภาพ ระยะที่ 1 และ 2 ณ บ้านปาตาบาระ ตำบลปะเสยะวอ
อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่
ที่กำลังรอนแรง ผู้เขียนเลือกพื้นที่ที่เป็นบ้านเกิดด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ปรารถนา
ที่จะเห็นสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่อยู่ในสภาพที่
อ่อนด้อยในเกือบทุกแง่มุม ด้วยการปฏิบัติงานร่วมกับพี่น้อง เพื่อนฝูง ญาติสนิท
มิตรสหายที่มีอยู่ในชุมชนแห่งนั้น ระยะเวลารวม 4 ปีที่ผู้เขียนร่วมกับทีมงาน
ได้ช่วยกันผลักดันขับเคลื่อนชุมชนแห่งนี้ จนประสบความสำเร็จในระดับที่
น่าพึงพอใจ ดังนั้นประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนคิดว่า
น่าจะเป็นประโยชน์ ต่อผู้ที่สนใจปฏิบัติงานด้านพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่มีความ
ไม่แน่นอนของสถานการณ์สูง หลังจากได้หารือกับผู้จัดการแผนงานสร้างเสริม
สุขภาพมุสลิมไทย (สสม.) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รองศาสตราจารย์ ดร. อิศรา ศานติศาสน์ และ
ผู้เขียนจึงเลือกที่จะเขียนงานชิ้นนี้ในลักษณะกึ่งเรื่องเล่าทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอด
การทำความเข้าใจ พรอมรูปภาพประกอบ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านหนังสือเล่มนี้คงจะได้รับประโยชน์
ไม่มากนักนอย จากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับใช้ในการปฏิบัติ
งานต่อไป อย่างไรก็ตามจากการที่ผู้เขียนมีพื้นฐานของความเป็นนักวิทยาศาสตร์
ทำให้ความรู้ทางทฤษฎีในส่วนของพัฒนาชุมชนจึงแทบจะไม่มีเลย ดังนั้น
ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากผู้อ่านจึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนปรารถนาอย่างยิ่งและ
ขออ้อมรับคำแนะนำดังกล่าวด้วยความยินดียิ่ง

ชุกรี หะยีสาแม

19 ธันวาคม 2551

ความเป็นมา

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

ตลอดช่วงเวลาเกือบ 6 ปีที่แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.) ได้ดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพะในสังคมมุสลิมไทย ซึ่งนอกจากการใช้หลักการศาสนาเป็นทางนำแล้ว หัวใจสำคัญของการทำงานอยู่ที่การเริ่มต้นการสร้างเสริมสุขภาพะจากมัสยิดและชุมชน ด้วยเหตุนี้โครงการชุมชนรักษสุขภาพะจึงเป็นหนึ่งในโครงการหลักของ สสม. ซึ่งมีเป้าหมายที่จะสร้างและพัฒนาชุมชนมุสลิมที่จะเป็นตัวอย่างทางด้านสุขภาพะและสามารถพัฒนาเป็นแกนนำในการสร้างและพัฒนาชุมชนรักษสุขภาพะในพื้นที่ใกล้เคียงต่อไปได้ โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างและพัฒนาชุมชนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 10 ชุมชน ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนชุมชนปาตาบาระ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนรักษสุขภาพะชุมชนแรกของ สสม. ซึ่งความสำเร็จของชุมชนแห่งนี้เป็นที่รับรู้และชื่นชมของหลายฝ่าย แต่สิ่งที่ยังไม่มีใครได้รู้คือ ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของชุมชนนี้ ซึ่งผู้ที่จะสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งหมดได้ดีที่สุดคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุกกรี หะยีสาแม ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกและหัวหน้าโครงการ จึงทำให้เกิดรายงานฉบับนี้ขึ้นมาเพื่อผู้สนใจจะสามารถใช้ในการเรียนรู้หนทางและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าความสำเร็จที่มีในวันนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย เพราะต้องมีหลาย ๆ ปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา สมาชิกทุกเพศทุกวัยของชุมชนที่ได้ร่วมมือร่วมใจเสียสละ เพื่อบานเกิดของตน และเหนือสิ่งอื่นใดคือพรจากเอกองค์อัลลอฮฺ (ซบ.) ที่ได้ทำให้งานที่ไม่ง่ายประสบความสำเร็จ ปาตาบาระจึงกลายเป็นชุมชนตัวอย่าง ที่หน่วยงานราชการหลายหน่วยงานให้ความสนใจ สื่อมวลชนร่วมกันเผยแพร่ ความสำเร็จจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

ขอเอกองค์อัลลอฮฺ (ซบ.) ทรงประทานความโปรดปรานและสิ่งดีงาม แก่คณะทำงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน อามีน

รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสน์
ประธานคณะกรรมการศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ที่มา ที่ไปของชุมชนป่าตาบาระ	1
บทที่ 2 ชุมชนนี้มีอดีต อดีตมีพลวัต	6
บทที่ 3 หลายแง่ หลากมุมกับหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพระยะที่ 1	15
บทที่ 4 หลายมุม หลากแง่ กับหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพระยะที่ 2	36
บทที่ 5 คน คือ อารุณและพลังขับเคลื่อน	59
บทที่ 6 สิบเงื่อนไข นำไปสู่การลาฝัน	69
บทที่ 7 บทสรุปสุดท้าย	75

ท่ามกลางวิกฤติ ยังมีการพัฒนา:
เมื่อชุมชนร่วมใจ **ไม่** ปาตาบาระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุติมา ชะมีสาแม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร

บทที่ 1

ที่มา ที่ไปของชุมชนปาตาบาระ

มีการกล่าวกันว่าชุมชนบ้านปาตาบาระ เริ่มก่อตั้งขึ้นราว 200 กว่าปี ทั้งนี้เป็นการประเมินโดยใช้วิธีเทียบเคียงกับการก่อเกิดของ “วัดบางตะโล๊ะ” หรือ “วัดถัมภาวาส” ตั้งอยู่ ณ บ้านบางตะโล๊ะ หมู่ที่ 3 ตำบลปะเสยะวอ ชุมชนไทย พุทธเชื้อสายจีนและมีพื้นที่ติดกันกับหมู่บ้านปาตาบาระ ซึ่งมีหลักฐานระบุว่า มีอายุมากกว่า 200 ปี อย่างไรก็ตามการตั้งชุมชนในระยะแรกอาจจะเป็นการตั้งที่ไม่ถาวร ตามวิถีชีวิตของผู้คนที่ใช้ทะเลเป็นแหล่งทำมาหากิน มักจะอพยพโยกย้ายตามความสมบูรณ์ของทรัพยากร และการเข้าถึงแหล่งน้ำจืดของพื้นที่อยู่ตลอดเวลา ด้วยตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำสายบุรี ทางฝั่งทิศเหนือของปากแม่น้ำสายบุรีที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในพื้นที่อำเภอแว้ง และอำเภอสู้ครึน

ป้ายชื่อโครงการหมู่บ้านประมงรักสุขภาพ...อินทราท่นำทางเข้าหมู่บ้าน

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมใจ ณ ปาตาบาระ...

จังหวัดนราธิวาส มีชายหาดทรายขาวยาวตลอดแนวและมีแม่น้ำ ลำคลองขนานทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ และทะเลทางด้านทิศตะวันออก ภูมิประเทศเป็นดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ที่เกิดจากการทับถมของตะกอน จึงเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับการตั้งบ้านเรือน โดยเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพประมงและค้าขาย ด้วยการที่ตำแหน่งและที่ตั้งของหมู่บ้านจะอยู่ทางทิศเหนือของปากแม่น้ำสายบุรี ทำให้ผู้คนสมัยนั้นเห็นว่าเหมาะสมที่จะตั้งชื่อให้สอดคล้องกับหมู่บ้านและได้เรียกง่าย ๆ ว่า “ปาตาบาระ” ซึ่งแปลว่า หาดทางทิศตะวันตก แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วน่าจะเป็นชายหาดทางด้านทิศเหนือก็ตาม ซึ่งจะสอดคล้องกับบ้านปาตาตีมอ ในเขตเทศบาลตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี ซึ่งมีความหมายว่าหาดทางด้านทิศตะวันออก แม้วางจะมีที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของบ้านปาตาบาระก็ตาม โดยมีปากแม่น้ำสายบุรี แยกหมู่บ้านทั้งสองออกจากกัน

ในอดีต เมืองสายบุรีหรือรัฐสายบุรีหรือเมืองสาย นับว่าเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค มีการติดต่อการค้าขายด้วยเรือสำเภาจากพื้นที่อื่นๆ โดยจะมาขนถ่ายสินค้าที่ทำเทียบเรือสายบุรี เมื่อถ่ายสินค้าเสร็จแล้วมักจะมาพักเอาแรงที่หัวแหลมหรือชายหาด ชนกลุ่มแรกที่สามรถสืบต้นตอที่มาของหมู่บ้านได้ คือ พ่อค้าและนักเดินทางจากประเทศมาเลเซีย จาก ตำบลกาแลรู อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย คือ นายบากา นายตูแวนูเต๊ะ นายหามะ นางปีรุ นางเมาะติบะ ได้มีการตั้งกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบอาชีพการประมงทำน้ำบูดู ทำการแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น กะปิ ปลาแห้ง และทำสวนมะพร้าว หลังจากนั้นราวปี พ.ศ. 2420 มีบุคคลผู้หนึ่งนามว่า โต๊ะแบเค็ง ซึ่งมีความหมายว่า “คนดู” จากรัฐกลันตัน มาเลเซีย ได้พาครอบครัวมาที่บ้านปาตาบาระ ด้วยสาเหตุประการใดไม่แน่ชัด แต่สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นเพราะมีเรื่องราวไม่ลงรอยกับคนพื้นที่ที่อยู่อาศัยเดิมในรัฐกลันตัน จึงอพยพและได้ตั้งบ้านเรือนที่ปาตาบาระ และมีพี่น้องจำนวน 3 คนจากรัฐตรังกานู คือ นางเวาะฆอ นางแยนะ และพี่น้องอีกหนึ่งคน เข้ามารั้งถิ่นฐานที่บ้านปาตาบาระ และได้แต่งงานกับชาวบ้านใน

พื้นที่อื่น และมีบุตรหลานสืบเชื้อสายหลายคนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่าบ้าน ปาตาบาระมีอยู่ก่อนแล้ว อีกประการหนึ่งเมื่อเทียบกับเรื่องราวของชุมชน บางตะโล๊ะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับที่มาของศาลเจ้าในบางตะโล๊ะ ก็สันนิษฐาน ได้ว่าชุมชนแห่งนี้น่าจะมีอายุใกล้เคียงกันหรือเก่าแก่กว่าไม่มากนัก แม้ว่าเรื่องราว ของชุมชนบ้านปาตาบาระจะมีจุดเริ่มต้นไม่ชัดเจนนัก แต่ก็พอบ่งบอกที่มาที่ไป และพอที่จะเป็นฐานในการเชื่อมโยงถึงพัฒนาการของชุมชนในสมัยปัจจุบัน

หนึ่งในอาชีพหลัก...ปลาตากแห้ง

บูดู...ผลิตภัณฑ์ที่จับมือ

คือ อุทกภัยครั้งใหญ่ ทำให้บ้านเรือนเสียหายได้รับความเดือดร้อนจำนวนมาก มัสยิดเดิมที่เคยมีได้จมลงไปในแม่น้ำ ทำให้ต้องมีการอพยพที่อยู่อาศัยทั้งชั่วคราว และถาวร โดยผู้คนส่วนหนึ่งอพยพไปอาศัยยังบ้านปาตาตีมอ ตำบลตะลูนัน อำเภอสายบุรี สืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบัน

ได้บ้าง ลักษณะทางภูมิศาสตร์จะเป็นแนวชายฝั่งติดทะเลอ่าวไทยและแม่น้ำใหญ่ สภาพดินจะเป็นดินทราย และมีพรรณพืชได้แก่ มะพร้าว และ มะม่วงหิมพานต์ ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2484 ชาวปาตาบาระมีประสบการณ์ตรงในการเผชิญภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากเป็นพื้นที่หนึ่ง ที่กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบก โดยการอพยพหลบหนีภัยของชาวบ้าน เกิดภาวะเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส โดยในขณะนั้นพบว่าการตั้งชุมชน ของบ้านปาตาบาระมีอยู่อย่างหนาแน่นแล้ว ในราวปี พ.ศ. 2500 ชาวปาตาบาระได้ประสบอุบัติเหตุที่ร้ายแรง

เมื่อเวลาผ่านไป ชุมชนได้ขยายตัวมากขึ้นและความเป็นชุมชนประมงริมปากอ่าวแม่น้ำสายบุรี ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆ จากภายนอกที่เกี่ยวข้องตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนบ้านปาตาบาระมีพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงหลายประการ เส้นทางคมนาคมขนส่งในหมู่บ้าน ได้มีการสร้างเป็นถนนคอนกรีตและการเดินสายไฟฟ้าขึ้นมาในประมาณปี พ.ศ. 2533 สายเคเบิลชายหาดสร้างในปี พ.ศ. 2547 และในปี พ.ศ. 2548 ได้สร้างเพิ่มทางด้านทิศใต้เลยฝั่งแม่น้ำสายบุรีซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเทียบเรือปี พ.ศ. 2533 โครงการพัฒนาประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้าน ได้มีการสร้างเชื่อมกันตลิ่งทางด้านทิศใต้ริมแม่น้ำสายบุรี และสร้างท่าเทียบเรือประมงขึ้นมาเป็นผลพวงทำให้เรือประมงเข้ามาจอดเทียบท่าหลายลำรวมทั้งเรือจากนอกพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2536 กรมเจ้าท่าได้สร้างเชื่อมกันทรายบริเวณปากอ่าวแม่น้ำสายบุรีเพื่อป้องกันปากอ่าวตื้นเขิน และได้สร้างถมดินสร้างแนวกันคลื่นริมหาดทรายของหมู่บ้านสองจุด และในปี พ.ศ. 2538 ได้ก่อสร้างมัสยิดหลังใหม่แทนสุเหร่าหลังเดิม และในปีนี้อเองชาวบ้านได้รวมกลุ่มเป็นกลุ่มบริการเรือแก่นักท่องเที่ยวตกปลา ซึ่งรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในกีฬาตกปลาสายบุรีซึ่งเริ่มมาเมื่อปี พ.ศ. 2530 และจัดเป็นประจำทุกปี ตลอดจนบริการแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจตกปลาในช่วงอื่นๆ ในปี พ.ศ. 2544 ได้เกิดเหตุการณ์คลื่นซัดเข้าหมู่บ้าน หมู่ที่ 7 ซึ่งติดกับบ้านปาตาบาระ สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนในหมู่ 7 ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2547 นี้เองที่นับได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการ โดยเฉพาะโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง ตามแนวพระราชดำริ ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และได้เริ่มวางแท่งคอนกรีตและตู่รถไฟเพื่อทำเป็นปะการังเทียมและที่อยู่ของปลา โดยวางตู่รถไฟในทะเลในเขตบ้านปาตาบาระในปี พ.ศ. 2545 จำนวน 208 ตู่ และวางแท่งคอนกรีตในปี พ.ศ. 2546

ในด้านการถือครองที่ดินของประชาคมบ้านปาตาบาระ ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นหลัก โดยในความเป็นจริงตามกฎหมายแล้ว

พื้นที่ที่ชาวบ้านถือครองอยู่นั้นเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการถือครองของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน (สปก) เกือบทั้งหมด โดยชาวบ้านมีพื้นที่ในการถือครองเฉลี่ยครัวเรือน/หลังคาเรือนละประมาณ 100-160 ตารางเมตร โดยเป็นการถือสิทธิ์จากการได้รับเป็นมรดกตกทอดและการซื้อขายสิทธิ์ ปัจจุบันจะมีราคาซื้อขายกันที่ห้องละ (4*20 ตารางเมตร) ประมาณ 20,000-30,000 บาท ในช่วงแรกชาวบ้านจะซื้อขายจากเจ้าของที่ดินรายใหญ่ซึ่งเป็นตระกูลดั้งเดิมที่มีการจับจองที่ดินเมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว กับอีกส่วนหนึ่งเป็นการซื้อขายจากผู้ที่ยึดสิทธิ์มาจากเจ้าของที่ดินก่อนหน้านั้น การซื้อขายสิทธิ์ในที่ดินเกือบทั้งหมดจะซื้อเฉพาะที่ดินที่มีบ้านเรือนของตนเองตั้งอยู่เท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อประมาณปี 2520 เป็นต้นมา เจ้าของที่ดินเดิมเริ่มมีการขายสิทธิ์ให้แก่เจ้าของบ้านที่สร้างอยู่ในที่ที่ตัวเองเป็นเจ้าของ โดยส่วนใหญ่จะซื้อขายโดยใช้วิธีการผ่อนส่ง ซึ่งพบว่าจนถึงปัจจุบันการผ่อนส่งในหลายรายยังมีการจ่ายไม่ครบถ้วน

ปัจจุบันชุมชนบ้านป่าตาบาระ ประกอบด้วยสมาชิก 178 ครัวเรือน ประชากรรวม 918 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทำการประมงทะเล โดยมีอาชีพเสริม คือ การเลี้ยงปลากะพงขาว การทำปลากะตักต้มตากแห้ง ค้าขาย บักฝาคูล์มม นอกจากนี้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำปลาแห้ง ปลาเค็ม นูดู ค้าขาย รับจ้าง อย่างไรก็ตามอาชีพการทำประมงได้ลดความสำคัญลงเป็นลำดับในเวลาต่อมา

..บ้านป่าตาบาระ..

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมใจ ณ ป่าตาบาระ...

บทที่ 2

ชุมชนนี้มีอดีต อดีตมีพลวัต

การพัฒนาชุมชนของบ้านป่าตาบาระได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยรูปแบบการพัฒนาได้มีการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอดตามบริบทของแนวทางการพัฒนาประเทศ ความรู้ความเข้าใจถึงวิวัฒนาการการพัฒนาในแต่ละชุมชนที่จะสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ นั้น นับว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์และบทเรียนที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการวางแผนการปฏิบัติงานที่ตั้งอยู่บนข้อมูลพื้นฐานที่ละเอียดและชัดเจนนั้น จะช่วยให้การปฏิบัติงานในชุมชนนั้นๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งสามารถหลีกเลี่ยงการกระทำผิดพลาดซ้ำซากที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้ ในที่นี้พอที่จะประมวลสรุปสภาพและพลวัตการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านป่าตาบาระออกได้เป็น 3 ยุคสมัยดังต่อไปนี้ คือ

1. ยุคก่อนปี พ.ศ. 2515
2. ยุคปี พ.ศ. 2515 ถึง 2537
3. ยุคปี พ.ศ. 2537 ถึง 2546
4. ยุคปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน

ยุคก่อนปี พ.ศ. 2515

การพัฒนาชุมชนบ้านป่าตาบาระในยุคนี้ เกิดขึ้นน้อยมาก ทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ การศึกษา และการสาธารณสุข ชุมชนยังไม่มีถนน ไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ อย่างไรก็ตามมีความพยายามที่จะสร้างโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในชุมชน แต่เนื่องจากเหตุผลบางประการ จึงไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อีก นอกจากนั้นได้มีการจัดสร้างอ่างเก็บน้ำฝนขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจืด

ทางการศึกษานั้น พบว่ามีชาวบ้านป่าตาบาระเพียงสองตระกูลเท่านั้นที่ส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในระดับสูงทางสายสามัญ คือ ตระกูลต่วนปู่เต๊ะ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และตระกูลนิลประเสริฐ เป็นคนไทยเชื้อสายจีนนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันนักเรียนรุ่นนั้นได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลตะลุง คือ นายอภิชาติ (ต่วนกอเดร์) ต่วนปู่เต๊ะ และเป็นตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นของอำเภอสายบุรี นอกจากนี้ตระกูลนี้ยังผลิตอาจารย์ใหญ่ คือ นายต่วนสุหลง ต่วนปู่เต๊ะ และครูผู้สอน ซึ่งปัจจุบันได้ลาออกจากราชการแล้วหนึ่งคน คือ นายต่วนดอเลาะ ต่วนปู่เต๊ะ บุตรชายของนายอภิชาติ ต่วนปู่เต๊ะ คือ นายยุ้ยยัดล ต่วนปู่เต๊ะ ปัจจุบันได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ในขณะที่บุตรหลานของตระกูลนิลประเสริฐที่ได้รับการศึกษาต่างอพยพโยกย้ายไปตามแหล่งทำงานของแต่ละคน มีเพียงบุตรหลานที่มีการศึกษาน้อยที่ยังคงอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ทางด้านศาสนาพบว่าในยุคนี้ มีนักเรียนเรียนดีจากตระกูลเจ๊ะดอเลาะ ได้ไปศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยมาติเนห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย และปัจจุบันได้กลับมาเป็นอาจารย์สอนศาสนาที่โรงเรียน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าไม่มีการส่งเสริมการพัฒนาใดๆ จากภาครัฐ เป็นหมู่บ้านที่ถูกทอดทิ้ง เนื่องจากการคมนาคมขนส่งทำได้ไม่สะดวก ต้องมีการเดินทางโดยทางเรือเท่านั้น โดยยึดอาชีพทำการประมงชายฝั่งเป็นหลัก

ซึ่งใช้เรือที่ไม่ใช่เครื่องยนต์ขนาดเล็กซึ่งต่อขึ้นมาเองในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม มีชาวบ้านบางส่วนยึดอาชีพค้าขาย โดยเฉพาะการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ ประชาชนยังคงใช้เรือ แพและการเดินเท้าในการคมนาคมขนส่ง พัฒนาการด้านอนามัยและสาธารณสุขยังไม่มีหรือไม่ทั่วถึง ชาวบ้านยังคงนิยมรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยใช้หมอกกลางบ้าน หรือ โต๊ะบอมมอ เป็นหลัก โดยในหมู่บ้านหรือชุมชนเองมีหมอผีอยู่สองสามคน เช่น แบแอ เจตุแหว และเปาะและห์ บอมมอ เป็นต้น

ทางด้านความสัมพันธ์กับประเทศมาเลเซีย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับประชาชนในประเทศมาเลเซียโดยเฉพาะในรัฐกลันตันและตรังกานู ทำให้มีการเดินทางไปมาหาสู่มาโดยตลอด รวมทั้งมีการเดินทางข้ามพรมแดนไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการทำประมงในประเทศมาเลเซีย ในขณะเดียวกันยังคงพบว่ามี การแต่งงานระหว่างกันด้วย

ยุคปี พ.ศ. 2515 ถึง 2537

ระหว่างปี พ.ศ. 2515 ถึง 2537 ปาตาราจะมีการพัฒนาทางด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างขนานใหญ่ ถนน ไฟฟ้า ประปา มีการก่อสร้างขึ้นมาในสมัยนี้ ประชาชนนิยมให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น โดยเกิดโรงเรียนตาดีกาประจำหมู่บ้านและมีผู้ไปศึกษาต่อที่ กรุงเทพมหานคร ในช่วงท้ายของยุคนี้ เริ่มมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย ปิดของรัฐในประเทศ และมีจำนวนข้าราชการเพิ่มขึ้นประมาณ 3-4 คน

อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทำประมง โดยเป็นลูกเรือของเถ้าแก่เชื้อสายจีนในพื้นที่ หรือเป็นเจ้าของเรือประมงขนาดเล็กที่นิยมใช้ในการล่าปลาอินทรีเป็นหลัก และยังคงมีประชาชนจำนวนหนึ่งเดินทางไปทำประมงที่ประเทศมาเลเซีย โดยเริ่มเดินทางไปรัฐอื่นๆ มากขึ้น เช่น รัฐ

ปาหังและยะโฮร์ เป็นต้น นอกเหนือจากการทำงานในรัฐกลันตันและตรังกานู ในช่วงนี้เรือประมงจากประเทศมาเลเซียที่มีลูกเรือเป็นชาวปาตาบาระ เริ่มมีการนำเรือมาจอดยังท่าเรือของหมู่บ้านหรือท่าเรือในเขตอำเภอสายบุรี

ราวปี พ.ศ. 2526 ชาวปาตาบาระเริ่มมีการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังในคลองหน้าหมู่บ้านเป็นอาชีพเสริม โดยจะมีครัวเรือนประมาณ 40-60 ครัวเรือนร่วมเลี้ยงจากการส่งเสริมทางวิชาการของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อการเลี้ยงเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น และมีผู้สนใจเลี้ยงมากขึ้น ธนาкарเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้เข้ามาส่งเสริมโดยการปล่อยเงินกู้ยืม ต่อมาได้มีการพัฒนาจัดตั้งเป็นสหกรณ์เพื่อทำหน้าที่ในการจัดซื้อเหยื่อปลา โดยพบว่าการดำเนินงานในระยะแรกเป็นไปอย่างดี จนสหกรณ์เจริญเติบโต มีลูกจ้างจำนวนประมาณ 6-10 คน มีเงินทุนหมุนเวียนนับล้านบาทต่อเดือนเพื่อทำหน้าที่ในการจัดซื้ออาหารปลาจากพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะที่สะพานปลาปัตตานี ต่อมาการดำเนินงานของสหกรณ์เริ่มขาดสภาพคล่องมากขึ้นจนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ และถึงจุดสุดท้ายของสหกรณ์เลี้ยงปลากะพงขาวบ้านปาตาบาระราวปี พ.ศ. 2536 ซึ่งถือว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรในระดับชุมชนรุ่นแรกๆ ของจังหวัดปัตตานี พบว่ามูลเหตุสำคัญ คือ การจัดการระบบบัญชี และธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารสหกรณ์

ทางด้านสาธารณสุข ชาวบ้านยังคงรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยใช้หมอบ้านเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการรักษาควบคู่ขนานกับการแพทย์สมัยใหม่เริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะการไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลคริสเตียน สายบุรี ต่อมามีการก่อสร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช สายบุรี และมีการเลิกกิจการของโรงพยาบาลคริสเตียน สายบุรี ในที่สุด หมอตำแยคนสุดท้ายประจำหมู่บ้าน คือ นางเมาะโอง ได้เสียชีวิตราวปี พ.ศ. 2537 ในระยะแรกของช่วงนี้ ความเชื่อเรื่องผียังคงมีอยู่ โดยเฉพาะการที่มีประชาชนถูกผีสิงหรือผีเข้าอยู่ตลอดเวลา แต่ต่อมาในระยะหลังการเข้ามาของไฟฟ้าในชุมชนทำให้การถูกผีสิงลดลงเป็นลำดับจนเกือบจะไม่มีแล้วในปัจจุบัน

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมมือใจ ณ ปาตาบาระ...

ทางการปกครอง กำนันมะยูไซ้ะ บากา เป็นผู้มีอำนาจสั่งการต่าง ๆ อย่างเด็ดขาด ปัญหาเสพติดมีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก แต่การเข้ามาของเฮโรอื่น ได้ทำให้เยาวชนในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งติดยาและบางคนเสียชีวิตเนื่องมาจากการเสพเฮโรอื่น การผลักดันงานพัฒนาต่างๆ จะผ่านทางกำนันมะยูไซ้ะเป็นหลัก

ราวปี พ.ศ. 2525-2530 ชาวปาตาบาระมีชื่อเสียงทางการพายเรือกอลและในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเคยได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากการแข่งขันพายเรือกอลและหน้าพระที่นั่งที่จังหวัดนราธิวาส โดยพายเรือในนามของอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวปาตาบาระอย่างยิ่ง โดยชาวบ้านเกือบทั้งหมดเดินทางไปเชียร์ทีมของตัวเองทางเรือ ซึ่งใช้เวลาเดินทางประมาณ 6-7 ชั่วโมง พร้อมลูกเล็กเด็กแดงเต็มลำเรือหลายลำด้วยกัน

ยุค พ.ศ. 2537 ถึง 2546

เป็นยุคที่เริ่มมีการกระจายอำนาจสู่องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดย อบต. เริ่มมีการจัดงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ มัสยิดมีการจัดสวัสดิการทำศพ โรงเรียนตาดีกาได้รับการปรับปรุง การบริหารทางสาธารณสุขครอบคลุมมากขึ้น ความเชื่อเรื่องผีสงเริ่มหายไปจากหมู่บ้าน แม้ว่าจะยังมีความเชื่อดังกล่าวอยู่บ้างก็ตาม โดยที่การถูกผีเข้าสิงแทบจะไม่ปรากฏเลยในยุคนี้ แนวคิดเชิงพัฒนาโดยเฉพาะการปรับปรุงมัสยิด และโรงเรียนตาดีกาได้รับการเรียกร้องจากประชาชนอย่างมาก จนนำไปสู่การสร้างมัสยิดและโรงเรียนตาดีกาขึ้นมาใหม่

ในยุคนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทำประมง โดยใช้เบ็ดล่าปลาอินทรีเป็นเครื่องมือหลัก แม้ว่าจะมีการนำเครื่องมืออื่นๆ มาใช้บ้าง เช่น

อวนจมปู การเลี้ยงปลากระพงขาวเริ่มมีขึ้นอย่างจริงจัง โดยหลายรายได้เลี้ยง เป็นอาชีพหลักแทนการเป็นอาชีพเสริมของการเลี้ยงในระยะแรก แม่น้ำลำคลอง เริ่มขุ่นและมีตะกอนก้นน้ำจากการตกตะกอน ในช่วงท้ายของยุคนี้พฤติกรรม การอาบน้ำของชาวปาตาบาระเปลี่ยนไป จากการนิยมอาบน้ำในลำคลองกลายเป็น อาบน้ำบ่อและน้ำประปาในที่สุด ทางด้านการปกครองกำหนดมยะยูไซ้ ยังคง มีบทบาทสำคัญที่จะกำหนดความเป็นไปของชุมชน

ในช่วงปลายของยุคนี้ คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาของหมู่บ้านนี้เริ่มเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการสนับสนุนการศึกษาและศาสนา การผลักดันโครงการต่างๆ ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนเริ่มนิยมส่ง บุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจำนวนมากขึ้น โดยเหตุผลหลัก นอกจาก การมีต้นแบบความสำเร็จของคนในชุมชนจากการศึกษาต่อเองแล้ว นโยบาย การกู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐ ส่งผลต่อการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาต่อ มากขึ้นด้วย ในช่วงนี้ชาวปาตาบาระส่วนใหญ่ยังคงเดินทางไปเล่าเรียนทางศาสนา โดยเฉพาะในวันเสาร์ของทุกสัปดาห์ ด้วยการเช่ารถไปเรียนกันที่ปอเนาะบือแน กือบง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี แม้ว่าในช่วงท้ายของยุคนี้ ที่เริ่มมีการเคลื่อนไหว ของขบวนการแบ่งแยกดินแดนมากขึ้น ชาวปาตาบาระจึงเริ่มที่จะหยุดเดินทางไป เรียนที่ปอเนาะบือแนกือบง เนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัย แต่จะเชิญ ครูสอนศาสนาจากโรงเรียนปอเนาะดังกล่าวมาสอนในชุมชนเองทุกสัปดาห์

ยุค พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน (2551)

ยุคนี้ เป็นช่วงเวลาที่สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้เริ่มเกิดขึ้น และในชุมชนปาตาบาระเอง เริ่มมีการเข้ามาดำเนินงานของ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.) โดยการสนับสนุนจากกองทุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยได้เลือกพื้นที่บ้านปาตาบาระเป็นพื้นที่ดำเนินการ

สร้างชุมชนต้นแบบขึ้น ภายใต้ชื่อโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ ความต่อเนื่องจากยุคที่ผ่านมา ที่คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาเริ่มเข้ามาสนใจที่จะแก้ไขปัญหาชุมชน และความตื่นตัวของคณะกรรมการมัสยิด ประกอบกับการเจ็บป่วยและอ่อนล้าของกำนัน ได้ส่งสัญญาณสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพอย่างเต็มที่ ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความต้องการในการพัฒนาชุมชนตนเองอย่างขนานใหญ่ในด้านต่างๆ ในช่วงเวลานี้ชาวปาตาบาระได้แสดงถึงความพยายามอย่างยิ่งที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนทางด้านต่างๆ โดยผ่านกิจกรรมทั้งที่ดำเนินการโดยประชาคมเอง และกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่บูรณาการสำหรับเป้าหมายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีกิจกรรมที่แสดงถึงความพร้อมของชุมชนที่จะได้รับการพัฒนาพอเป็นตัวอย่างต่อไปดังนี้

การสร้างกระบวนการชุมชนเพื่อให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาตนเอง เป็นการเริ่มต้นปฏิบัติงานของโครงการ โดยให้ชุมชนโดยเฉพาะแกนนำต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยในระยะแรกได้รับการสนับสนุนร่วมจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในของชุมชน จนสามารถที่จะรวมกลุ่มผู้นำขึ้นมาที่มีองค์ประกอบของกำนัน อีหม่าม และคณะกรรมการมัสยิด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการและคนรุ่นใหม่ของชุมชน เยาวชนและครูสอนศาสนา เป็นต้น ทำให้การขับเคลื่อนเชิงพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสมัครสมานสามัคคีเริ่มกลับมาที่ชุมชนอย่างเห็นได้เด่นชัด ภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน กิจกรรมทางสังคมที่ยึดมัสยิดเป็นศูนย์กลางเริ่มมีความชัดเจน เป็นต้น

การสร้างโรงงานต้นแบบการผลิตข้าวเกรียบปลา ซึ่งเป็นโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบ ที่จัดสร้างโดยอาศัยงบประมาณที่ได้จากส่วนเบี่ยงเฉลี่ยของชาวบ้าน

จากการร่วมประชุมในโครงการต่างๆ ร่วมกับงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน บางส่วนจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับโครงการ จัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำให้สามารถมีกำลังการผลิตในปัจจุบันประมาณมากกว่า 1,000 กิโลกรัมต่อวัน โดยมีหมู่บ้านเป็นเจ้าของโรงงานอย่างแท้จริง สร้างงานให้กับชาวปาตาบาระ จำนวนมาก และมีการนำผลกำไรในการดำเนินงานส่วนหนึ่ง ไปใช้เป็นเงิน สวัสดิการหมู่บ้าน โดยเฉพาะจัดสรรให้แก่เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ การบริหารจัดการ ของมีสยิด และสวัสดิการอื่นๆ โรงงานแห่งนี้บริหารงานโดยคณะกรรมการที่จัดตั้ง ขึ้นที่มีองค์ประกอบของ ผู้นำศาสนา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้นำกลุ่มเยาวชนและสตรี เป็นต้น โดยได้รับการดูแลทางด้านกำไรให้คำปรึกษา อย่างใกล้ชิดจากนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กองทุนการเลี้ยงปลา ประชาคมได้จัดตั้งกองทุนการเลี้ยงปลาขึ้นมา โดยช่วงแรกได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) และต่อมาได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากสถานเอกอัครราชทูตแคนาดา ณ ประเทศไทย กองทุนเลี้ยงปลาบริหารงานโดยกลุ่มชาวบ้าน มีระบบการจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพ กำไรจากการเลี้ยงปลา 50 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นของผู้เลี้ยง ซึ่งประกอบด้วย ครูสอนศาสนา ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และผู้ที่ปฏิบัติงานเพื่อ ชุมชน ในขณะที่กำไรจากการเลี้ยงอีก 50 เปอร์เซ็นต์ จะจัดสรรสำหรับใช้เป็น สวัสดิการหมู่บ้านเช่นเดียวกับการดำเนินงานของโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบ

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านๆ ละล้าน ประชาคมได้ดำเนินงาน และประสบความสำเร็จสูงยิ่ง และได้รับรางวัลชื่นชมในผลการดำเนินงาน โดย สามารถจัดสรรกำไรในการดำเนินงานบางส่วนเป็นสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ในหมู่บ้าน และไม่มีหนี้เสียปรากฏเลยตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานที่ผ่านมา

กองทุนสวัสดิการอื่นๆ ประชาคมมีกองทุนสวัสดิการอื่นๆ เช่น กองทุน สำหรับการจัดการศพ การจัดสรรผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานของกองทุน

หมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาล และกำลังดำเนินการเพื่อหาแนวทางในการจัดสวัสดิการอื่นๆ จากรายได้ที่เกิดจากการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน

การปรับปรุงมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา ในยุคนี้มัสยิดได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการรื้อ จัดสร้างและต่อเติมมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา จนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

ทางด้านศาสนา กำนันมะยูโซ๊ะ เริ่มให้ความสนใจโดยการไปเชิญเพื่อนที่เป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาจากอำเภอปะนาเระ ให้มาช่วยสอนที่มัสยิด แต่คณะกรรมการมัสยิดบางส่วนไม่เห็นชอบจึงกลายเป็นความขัดแย้งอีกครั้งหนึ่งอย่างเงียบๆ ระหว่างกำนันกับคณะกรรมการมัสยิดบางส่วน อย่างไรก็ตามในช่วงหลังที่มงานที่เป็นคณะทำงานของโครงการหมู่บ้านประมงรักษาสุภาพพยายามเชื่อมประสานระหว่างสองกลุ่มเข้าด้วยกัน โดยการร่วมสร้างรั้วของมัสยิดให้เสร็จสมบูรณ์ โดยกำนันจัดหาเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งสมทบกับงบประมาณบางส่วนที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับโครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จนทำให้ความขัดแย้งคลี่คลายลงไปมาก และสามารถร่วมกันพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ จนเจริญก้าวหน้า สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ชุมชนอย่างมากมาย

ต่อมากำนันมะยูโซ๊ะ ได้เสียชีวิตลง โดยมีบุตรชาย คือ นายอิสมาแอ บากา ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้านแทน โดยมีการแข่งขันเกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ในที่สุดนายอิสมาแอได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกำนันของตำบลปะเสยะวอ

บทที่ 3

หลายแง่มุม กับหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพระยะที่ 1

บทเรียนและประสบการณ์จากโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพใน ระยะที่ 1 ได้ สรุปวิเคราะห์ ประมวลผลการดำเนินงาน และเรียบเรียงไว้ในบทนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาถึงกลยุทธ์ วิธีการและพัฒนาการ ของโครงการและการพัฒนาชุมชนบ้านปาตาบาระ โดยเฉพาะตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้น ของโครงการไปจนถึงเมื่อสิ้นสุดโครงการในระยะที่ 1

จุดเริ่มต้นและการก่อตัว

ชุมชนบ้านปาตาบาระเริ่มมีการขับเคลื่อนงานด้านพัฒนาชุมชนมา บ้างแล้ว โดยการหาแหล่งทุนเพื่อปรับปรุงและพัฒนา masjid และโรงเรียนตาดีกา จุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ ราวปี พ.ศ. 2545 หัวหน้าโครงการฯ ได้พูดคุยกับลูกศิษย์ ที่เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore) โดยการนำของ Mr. Muhammad Arafat (ปัจจุบันกำลังศึกษา ระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา) ซึ่งขณะนั้น เป็นประธานชมรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ของมหาวิทยาลัยดังกล่าว เพื่อทำกิจกรรมค่ายพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยได้เลือกเอาพื้นที่บ้านดาโต๊ะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และมีการรวบรวม เงินบริจาคก้อนหนึ่งจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศสิงคโปร์ เพื่อเป็น

ต้นทุนในการจัดทำเก้าอี้และโต๊ะนักเรียนสำหรับโรงเรียนตาดีกาประจำชุมชนบ้านปาตาบาระด้วย (ในขณะนั้นนักเรียนใช้วิธีนั่งเรียนกับพื้นโดยไม่มีโต๊ะและเก้าอี้) โดยชาวบ้านปาตาบาระร่วมออกแรงในการจัดสร้าง

จากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้เล็งเห็นว่ามีประชาคมกลุ่มหนึ่งมีความปรารถนาอย่างมากที่จะพัฒนาและปรับปรุงสภาพชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มแกนนำมัสยิด และคนหนุ่มสาวที่มีการศึกษาในชุมชน ดังนั้นหัวหน้าโครงการฯ จึงได้พยายามค้นหาและติดต่อแหล่งทุนเพื่อที่จะปฏิบัติงานพัฒนาในชุมชนแห่งนี้ด้วยความบังเอิญเนื่องจากความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า หัวหน้าโครงการฯ ได้รับการประสานงานและรับมอบใจที่สำคัญ คือ ให้ช่วยกันสร้างชุมชน “ประมงมุสลิมต้นแบบ” ทางด้านการมีสุขภาวะที่ดีในประเทศไทยขึ้น จาก รองศาสตราจารย์ ดร. อิศมาแอ อาลี ในฐานะผู้ประสานงาน และ อาจารย์ฮาซัน หะยีมะเย็ง ในฐานะผู้ช่วยผู้ประสานงานและทีมงานศูนย์ประสานงานภาคใต้ ตอนล่าง แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) จึงได้นำเรื่องไปปรึกษากับทีมงานคณะกรรมการมัสยิด กลุ่มคนหนุ่มสาวดังกล่าวและแกนนำสตรี และตกลงใจที่จะเลือกพื้นที่บ้านปาตาบาระ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ปฏิบัติงาน เนื่องจากในขณะนั้นหมู่บ้านดังกล่าวสามารถเป็นตัวแทนของชุมชนประมงทั่วไปได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย นั่นคือ ประชาคมที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น ตามแนวชายฝั่งทะเลหรือปากแม่น้ำ ประกอบอาชีพทำการประมงเป็นหลัก ประชาชนมีรายได้และระดับการศึกษาที่ต่ำ มีปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ปัญหายาเสพติด ประชาคมโดยทั่วไปมีลักษณะทางสังคมที่โดดเดี่ยว ขาดการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ขาดการประสานประโยชน์อย่างใกล้ชิด ขาดภาวะการนำที่ดี เป็นต้น ท่ามกลางความท้าทายที่ได้รับการกล่าวขานกันว่า การปฏิบัติงานในชุมชนตัวเองนั้น เป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุดและง่ายที่สุดรวมกัน ส่งผลให้เกิดความกังวลใจบ้างในช่วงระยะแรก

ก่อนเริ่มต้นโครงการ อย่างไรก็ตามโครงการได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการในเดือนกรกฎาคม 2547 และสิ้นสุดในเดือนมีนาคม 2549 โดยใช้หลักการพระราชทานที่มีความว่า “เข้าใจพื้นที่ในทุกบริบท เข้าถึงกลุ่มคนและกลุ่มงานทุกส่วนในชุมชน และพัฒนาตามแนวทางที่ชุมชนต้องการ โดยใช้หลักวิชาการที่หลากหลาย” จนประสบผลสำเร็จ และได้รับงบประมาณให้ดำเนินโครงการในระยะที่ 2

ลำดับขั้นของการทำงาน

ด้วยความที่หัวหน้าโครงการและทีมงาน มีประสบการณ์ทางด้านงานพัฒนาชุมชนน้อยมาก แต่ที่พวกเราทั้งหมดมีอยู่ร่วมกัน คือ ความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเห็นการพัฒนาตามแนวทางที่ชุมชนต้องการในหมู่บ้านแห่งนี้ โครงการในระยะที่ 1 จึงเกิดขึ้น โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “พวกเราจะสร้างหมู่บ้านประมงที่มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่พึงประสงค์และน่าอยู่ (กว่าเดิม)” โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินการแบบบูรณาการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาคม (จริง ๆ) มุ่งประเด็นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพกายและใจ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคม และการพัฒนาอาชีพทางเลือกให้แก่ประชาคม เพื่อให้ประชาคมมีสุขภาพที่พึงปรารถนา ทั้งทางกาย สังคม ใจ และจิตวิญญาณ โดยได้กำหนดแผนงานต่างๆ 8 แผนงาน มีโครงการต่างๆ มากกว่า 22 โครงการ ประกอบด้วยแผนงานการสร้างเสริมสุขภาพหมู่บ้านประมง แผนงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนงานการมีส่วนร่วมของประชาชน แผนงานการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาให้แก่ผู้สูงอายุและเด็ก แผนงานด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว แผนงานด้านอาชีพทางเลือกและฟาร์มหมู่บ้าน แผนงานการบริหารและจัดการโครงการ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานเป็นขั้นต่างๆ ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 จัดกิจกรรมในลักษณะของการแสวงหากลุ่มแกนนำ ที่จะช่วยผลักดันให้กิจกรรมต่างๆ ของโครงการดำเนินไปด้วยดีและเข้มแข็ง พร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นของหมู่บ้าน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประชาคมในหมู่บ้าน การแสวงหาปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริง สภาวะการนำและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของหมู่บ้าน ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน การจัดทำ SWOT ของหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจ ชุมชน

ขั้นที่ 2 จัดกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น มีเวทีการประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การพูดคุยตามแหล่งรวมตัวของประชาคม เช่น มัสยิด ร้านน้ำชา พร้อมทั้งจัดสร้างแหล่งสำหรับการรวมตัวของประชาคมเพิ่มเติม เช่น ศาลาที่โครงการจัดสร้างและปรับปรุงในขณะเดียวกันโครงการได้เริ่มกำหนดกรอบ และรูปแบบในการทำกิจกรรมอย่างคร่าวๆ ผ่านเวทีการปรึกษาหารือทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยที่พบว่าจำนวนกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกิดจากการพูดคุยในเวทีที่ไม่เป็นทางการพร้อมๆ กับการปรับสภาพของประชาคมให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน ในขณะเดียวกันในช่วงนี้โครงการจำเป็นต้องสร้างรูปธรรมต่างๆ ที่ประชาคม

☞ คณะเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คณะศึกษาดูงาน ภูเก็ต-กระบี่ ☞

เพื่อนๆ มาเยี่ยมเรา

เราออกร้านทั่วประเทศ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กระบี่

บ็อง โมบง กับงานรวมพลคนกินปลาระดับชาติ

สัมผัสได้อยู่เป็นระยะ เช่น การปรับภูมิทัศน์ การร่วมรับประทานอาหาร เป็นต้น การจัดวางกิจกรรมเพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์ที่เปราะบางระหว่างผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางการปกครองและผู้นำที่เป็นตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำตามธรรมชาติอื่นๆ นับว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการดำเนินโครงการ เนื่องจากหากเกิดความไม่พอใจขึ้นมาในผู้นำกลุ่มใดแล้ว การทำงานของโครงการจะยากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อ “เข้าถึง” ชุมชนอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 ระยะการปฏิบัติการอย่างเข้มข้น โดยช่วงนี้จะมีกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ที่ส่วนใหญ่เกิดจากการพูดคุย ประชุม และร่วมปรึกษาหารือ กลุ่มแกนนำของประชาคมที่พร้อมจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของโครงการชัดเจนยิ่งขึ้น โดยพบว่าในช่วงนี้บทบาทของบิลาลชัดเจนมากยิ่งขึ้นที่จะเป็นผู้นำ กลุ่มเยาวชนเริ่มเข้มแข็งมากขึ้น กลุ่มสตรีได้มีการรวมตัวเข้มแข็งยิ่งขึ้น จนต่อมาได้มี

1

2

3

4

5

6

7

1. แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชน ต.เขาคราม จ.กระบี่
2. คนมาดูเรา
3. พบปะ พูดยุ้ย ปริกษาทาร์อิ กับชุมชนบ้านบางโรง จ.ภูเก็ต
4. สอ.บต. เขียมเรา
5. บ็อริ โมบง ตัวแทนชุมชนร่วมรายการรวมพลคนศกปลาที่ กทม.
6. ดูงานการเลี้ยงปลากะรังที่สตูล
7. ระดมความเห็นบนรถขณะเดินทาง

การแต่งตั้งบิลาลที่เป็นแกนนำสำคัญของโครงการ มาเป็นอธิหามามประจำมัสยิด ทำให้การดำเนินงานของโครงการชัดเจนยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันโครงการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้าน รวมทั้งกำนัน (ปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว) นับว่าเป็นส่วนเสริมสำคัญที่ทำให้โครงการดำเนินไปอย่างค่อนข้างราบรื่น

ขั้นที่ 4 โครงการเพิ่มความเข้มข้นของการดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการ “พัฒนา” และสร้างอาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของประชาคม การให้ความสำคัญต่อสุขภาพ การรู้จักวิถีดูแลรักษาตัวเองเมื่อเป็นโรคต่างๆ การร่วมสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นของหมู่บ้าน อันจะเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือและสามัคคี ที่จะคงไว้เป็นหลักฐานต่อไปในอนาคต เป็นส่วนสำคัญที่โครงการมุ่งเน้น ในขณะเดียวกันโครงการยังคงดำเนินงานในกิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่องโดยมีแผนงานต่างๆ 8 แผนงาน

การเปลี่ยนแปลง

โครงการหมู่บ้านประมงรักษาสภาพในระยะที่ 1 มีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อที่จะสร้างหมู่บ้านประมงที่มี “สุขภาพกายและใจที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่พึงประสงค์และน่าอยู่” (กว่าเดิม) โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินการแบบบูรณาการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาคม มุ่งประเด็นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพกายและใจ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคม และการพัฒนาอาชีพทางเลือกให้แก่ประชาคม ร่วมสร้างและกระตุ้นให้เกิด “การจัดการ” กับปัญหาและประเด็นต่างๆ ของหมู่บ้าน โดยกำหนดแผนงานต่างๆ 8 แผนงาน โครงการต่างๆ มากกว่า 22 โครงการ ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม 2547 ถึง มีนาคม 2549 ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 980,000 บาท โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีๆ เกิดขึ้นมากมายในชุมชนภายหลังการดำเนินโครงการไประยะหนึ่ง ซึ่งอาจจะพอสรุปประมวลได้ดังนี้

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมใจ ณ ปาตาบาระ...

การสร้างเสริมสุขภาพหมู่บ้านประมง โครงการได้เน้นการทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นมาก จากการให้ความรู้โดยใช้วิธีการต่างๆ มีระบบการดูแลและป้องกันยูวชนและเยาวชนของหมู่บ้าน เพื่อให้ห่างไกลจากยาเสพติด มีการจัดการขยะที่ถูกต้อง โดยโครงการได้ประสานงานกับองค์การปกครองส่วนตำบลเพื่อให้มีการจัดการขยะ ทำให้เกิดมีระบบการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลปะเสยะวอทั้งตำบล นอกจากนั้นแล้ว ยังดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อรับซื้อขยะที่มีมูลค่า เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการขยะและสร้างรายได้เสริมให้แก่เยาวชน มีกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครดูแลจัดเก็บขยะของหมู่บ้าน พร้อมทั้งจัดทำป้ายรณรงค์ให้มีการทิ้งขยะเป็นที่เป็นที่ถูกทาง แม้ว่าขยะยังคงเป็นปัญหาอยู่ แต่ระดับของปัญหาถือว่าคลี่คลายลงมาก ปัจจุบันโครงการได้รวมคิดกับชาวบ้านเพื่อที่จะจัดสร้างเตาเผาขยะต้นแบบให้แก่หมู่บ้าน

ที่ทิ้งขยะก่อนปลูกต้นสน

ต้นสนที่ร่วมกันปลูกตลอดแนวชายฝั่ง และรอยเหาใหม่ขังของที่ทิ้งขยะ

ต้นสนเมื่อแรกปลูก

พศ.ดร. อิสมาแอ อาลี ผู้ประสานงานภาคใต้ตอนล่างร่วมปลูกต้นสน

ภาพขณะสกปรกก่อนเริ่มโครงการ

ภาพที่เดียวกัน เมื่อผ่านไป 2 ปี

ภาพริมน้ำก่อนเริ่มโครงการ

ภาพริมน้ำวันนี้ หลังจากได้รับการ
ทำความสะอาดแล้ว...ดีขึ้นมาก

ร่วมสร้างกระแสผลักดันจนได้คันนี้สำหรับขนขยะ

เพื่อใช้ในการกำจัดขยะบางชนิดต่อไป
โครงการได้ดำเนินการหาวิธีเพื่อนำ
น้ำให้มีการเลิกและลดการสูบบุหรี่
ของชาวบ้าน โดยสามารถผลักดัน
ให้ผู้นำศาสนาทั้งสามตำแหน่ง คือ
อิหม่าม คอเต็บ และบิลาล เลิกบุหรี่
โดยเด็ดขาด นอกจากนั้น ยังมีชาวบ้าน

มากกว่า 20 คนในขณะนั้นร่วมเลิกบุหรี่ ในขณะที่จำนวนหลายสิบคนที่มีอัตราการ
การสูบบุหรี่ลดลง ปัจจุบันยังคงมีความพยายามเพื่อที่จะทำให้จำนวนผู้สูบบุหรี่
ลดลงเป็นลำดับ วิธีการสำคัญที่ทำให้เกิดการเลิกสูบบุหรี่พร้อมกันจำนวนมาก
คือ การกระตุ้นให้เลิกพร้อมๆ กัน และใช้บทบาทของคอเต็บ ซึ่งเป็นผู้ที่เคยสูบบุหรี่

วันละมากกว่า 1 ชอง ทำหน้าที่เป็นฟรีเซ็นเตอร์ในการอธิบายเหตุผลของการเลิกสูบบุหรี่ไปยังแหล่งที่มีการชุมนุมของชาวบ้าน และโครงการได้ใช้เทคนิคสุดท้ายในการป้องกันการหวนกลับเข้าไปสู่อสูบบุหรี่อีก คือ การให้ของขวัญเป็นผ้าถุงให้แก่ผู้เลิกสูบบุหรี่ มีร้านค้าของชำในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งร้านเข้าร่วมโครงการ **ร้านนี้ไม่ขายบุหรี่** โครงการได้ผลักดันให้ชาวบ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารบริโภค โดยเฉพาะการให้มีส่วนผสมของผักเข้ามาเป็นอาหารมากขึ้น โดยใช้วิธีกระตุ้นหลายรูปแบบ เช่น การปลูกผักสวนครัวหลังบ้าน แม้จะมีอาณาบริเวณไม่มากนัก การรณรงค์การรับประทานผักโดยผ่านกิจกรรมของเยาวชน การทำอาหารที่ทำให้ผักมีความน่ารับประทานมากขึ้น ภายหลังจากโครงการสนับสนุนและสร้างกระแสให้มีการออกกำลังกาย พบว่า ชาวบ้านจำนวนมากหันมาให้ความสนใจสุขภาพด้วยวิธีการออกกำลังกายในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินออกกำลังกาย

อบรมด้านสุขภาพ

ของผู้อาวุโส กลุ่มแม่บ้าน การก่อตั้งชมรมกีฬาของหมู่บ้านเพื่อจัดส่งทีมกีฬาไปเข้าร่วมการแข่งขันยังที่ต่างๆ การริเริ่มการแข่งขันกีฬาฟุตบอล ประเพณีภายหลังวันเฉลิมฉลองวันตรุษอีดิลฟิตรี เพื่อป้องกันมิให้เยาวชนออกจากหมู่บ้านไปร่วมกิจกรรมที่

หลังบ้านมีผักสวนครัว ใครว่างก็มาเอาปลูกผักไม่ขึ้น

มีผักมากขนาดนี้ที่หลังบ้าน ถ้าจะให้หมดก็กินเองและได้แจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน

พิธีเปิดการแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน

กีฬาเด็กๆ

บรรยากาศการแข่งขันกีฬา

เราแฮปปี้...รุ่นนี้เล่นกีฬา

ชมรมกีฬาบ้านป่าตาวาระเกิดขึ้นแล้ว
ที่กระท่อมเล็กๆ กลางหมู่บ้าน

เตรียมเล่นฟุตบอล

ไม่เพียงประสงค์ การแข่งขันกีฬาประเพณีสำหรับผู้อาวุโสของหมู่บ้าน การแข่งขันกีฬาของชุมชน การร่วมสนับสนุนเพื่อปรับปรุงสนามกีฬาของหมู่บ้าน การร่วมคิดและพัฒนาโครงการเพื่อจัดสร้างสนามกีฬาฟุตบอลและลานออกกำลังกายที่มีสภาพสมบูรณ์

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมใจ ณ ป่าตาวาระ...

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการประสบความสำเร็จในการร่วมสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำของชาวประมง โดยสามารถผลักดันเข้าสู่นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลในระยะต่อมา พร้อมกับการเล็งเห็นความสำคัญทางด้านนี้มากขึ้น ของสำนักงานประมงจังหวัดที่รับผิดชอบโดยตรง การปฏิรูปทัศนและการจัดกันพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ ที่เคยเป็นพื้นที่ทิ้งขยะเดิมของหมู่บ้านมาปลูกต้นสนและต้นไม้อื่นๆ เพื่อใช้เป็นสวนสาธารณะของหมู่บ้าน สำหรับใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และหลบแดดขณะวางแหหรือพักจากการทำประมง และสามารถกำบังลมพายุในช่วงฤดูมรสุมได้ จัดทำป้ายแสดงแผนที่ทางทะเลและแนวปะการังเทียม โดยเฉพาะที่สร้างโดยโครงการพระราชดำริเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งสร้างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อต้นสนโตขึ้น...ความร่มรื่นก็ตามมา

ทำความสะดวกชุมชน

เด็กๆ ปรึกษาหารือ จะรักษาแม่น้ำอย่างไร

เด็กๆ ล่องเรือดูสภาพคลองสายบุรี

ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงมัธยมระยะแรกๆ

สภาพบริเวณมัธยมในปี 2547

ช่วยกันสร้างรั้วไม้ให้มัธยม

มัธยม...วันนี้

ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่มีต่อพสกนิกรชาวประมงพื้นบ้าน จัดปรับปรุงพื้นที่ต่างๆ รอบๆ หมู่บ้าน โดยจัดสร้างศาลากลางหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งสังสรรค์และพักผ่อน หรือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกันของประชาชน โดยที่ปัจจุบันมีการใช้งานศาลาพักผ่อนหลังดังกล่าวสูงมาก ทั้งจากเด็กๆ และผู้มีอายุ ทำให้กลายเป็นศูนย์รวมของประชาชน และโครงการได้จัดนำเอาหนังสือและสื่อต่างๆ มาเก็บไว้ที่ศาลาดังกล่าวเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ปรับภูมิทัศน์มัธยมและโรงเรียน ตาติกาประจำหมู่บ้าน ให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัด สมกับการเป็นสถานปฏิบัติศาสนกิจและการอบรบเยาวชน พื้นที่หลายๆ จุดของหมู่บ้านที่เดิมที่เคยเป็นสถานที่ทิ้งขยะ ได้รับการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม และมีมาตรการห้ามทิ้งขยะอีกต่อไป โครงการยังสนับสนุนและกระตุ้นให้ทุกครัวเรือนมีการจัดสวนหย่อมบริเวณหน้าบ้านหรือหลังบ้าน เพื่อให้บ้านมีความน่าอยู่มากขึ้น โดยที่มีจำนวน

ครัวเรือนที่เข้าร่วมในการจัดหน้าบ้าน/หลังบ้านนามองจำนวนมาก ทำให้เกิดความรู้สึกว่าบ้านเป็นบ้านมากขึ้น และกิจกรรมการตกแต่งบริเวณบ้านดังกล่าวนี้ยังเป็นเครื่องมือที่จะสร้างความรัก และความอบอุ่นภายในครอบครัวได้อีกด้วย โครงการได้ประสานงานกับหน่วยงานของกรมประมงโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้จัดกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่แหล่งน้ำชายฝั่ง เพื่อช่วยกระตุ้นสำนึกทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้โครงการยังได้เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดค่ายเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยร่วมมือกับนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภายใต้การดูแลและสนับสนุนทางด้านต่างๆ จากโครงการ จนทำให้โครงการค่ายดังกล่าวได้รับการคัดเลือกเป็นผลงานดีเด่น และหัวหน้าโครงการย่อยดังกล่าว ได้รับการคัดเลือกให้เป็นทูตไบเออร์ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2548

เยาวชนร่วมปล่อยลูกกุ้งลงทะเล

ปล่อยแล้ว...โตขึ้นทูกจะจับกิน

เตรียมการประกอบซั้ง

เรือพร้อมนำซั้งไปวางในทะเล

ร่วมกันสร้างห้องพัสดุและหอกระจายข่าว
ของหมู่บ้าน

ชาวบ้านออกแรง โครงการออกทุน
ช่วยกันสร้างศาลาพักพ่อนรับทาง

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการ แม้ว่าจะต้องดำเนินงานภายใต้ความขัดแย้งในการนำของหมู่บ้าน แต่โครงการได้จัดวางกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเน้นให้มีความครอบคลุมให้มากที่สุด การจัดวาง**บทบาท**ของผู้นำหมู่บ้านทั้งกำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำศาสนา ให้ถูกต้องและดำเนินการในลักษณะของการให้เกียรติ ทำให้โครงการได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้นำต่างๆ เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการ คือ คณะกรรมการบริหารมัสยิด ผู้นำทางธรรมชาติของหมู่บ้าน กลุ่มครูสอนศาสนา กลุ่มสตรีและเยาวชน นอกจากนี้โครงการยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อที่จะเชื่อมประสานความไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มผู้นำของหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ การประชุมปรึกษาหารือ การร่วมทัศนศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ต่างๆ ทำให้ประชาคมเริ่มที่จะเห็นความสำคัญของการทำงานโดยกลุ่ม ที่ดำเนินงานในลักษณะของการร่วมปรึกษาหารือมากขึ้น มีการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาสำหรับหมู่บ้านมากขึ้น ชาวบ้านร่วมมือในการ**ปรับปรุงและก่อสร้าง**อาคาร และบริเวณต่างๆ รอบมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา เช่น การร่วมกันสร้างรั้วของโรงเรียนตาดีกา การปรับปรุงทาสีมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา การร่วมกันสร้างห้องพัสดุและหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน กิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปทั้งหมดนั้น โครงการเป็นเพียงแค่ผู้ทำ

1

2

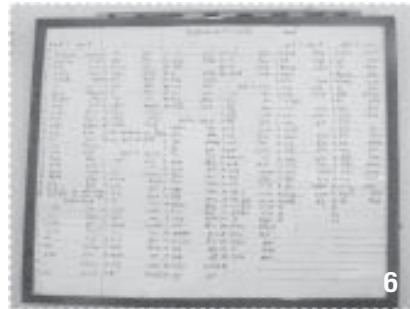
3

4

5

6

7

1. มัสยิดเราเมื่อเริ่มโครงการได้ 1 ปี
2. ศาลาพักผ่อนสำหรับพูดคุยตามอัธยาศัย กิจกรรมรูปแบบแรกของโครงการ
3. สร้างศาลาหลังที่ 2
4. เด็กๆ ใช้งานศาลา 2
5. เหนื่อยนัก...พักก่อน
6. เวรปฏิบัติงานปรับปรุงพัฒนา มัสยิดและโรงเรียน ตาศึกษา
7. ต้นไม้ข้างถนนที่เราปลูก

หน้าที่จัดหาวัสดุบางส่วน หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความคิดในหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านและผู้นำต่างๆ ร่วมสมทบ ในขณะที่ใช้แรงงานจากการอาสาสมัครของชาวบ้านทั้งสิ้น จัดทำมุมห้องสมุดย่อยเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนขึ้นในบ้านน้ำชา

อย่างไรก็ตามสิ่งที่นับว่าประสบความสำเร็จมากที่สุดในเชิงสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วม คือ ผลที่เกิดจากการจัดตั้งกองทุนเลี้ยงปลา โดยผ่านการประชุมระดับหมู่บ้าน ที่ร่วมตัดสินใจให้ครูสอนศาสนาประจำหมู่บ้านจำนวน 3 คน เป็นผู้เลี้ยงปลา และนำผลกำไรที่เกิดขึ้นมาจัดสรรปันส่วน โดยที่ส่วนหนึ่งเป็นค่าตอบแทนให้แก่ครู ส่วนที่สองสมทบกองทุนเพื่อให้มีจำนวนเงินมากขึ้น และส่วนที่สามใช้สำหรับเป็นสวัสดิการของหมู่บ้าน โดยเฉพาะสำหรับดูแลเด็กกำพร้า และผู้มีฐานะยากจนอย่างยิ่งของหมู่บ้าน ในปีแรกนั้นโครงการประสบความสำเร็จได้รับผลกำไรในกิจกรรมดังกล่าวประมาณ 40,000 บาท จากเงินกองทุน 130,000 บาท สามารถจัดสรรผลกำไรให้แก่เด็กกำพร้าที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี จำนวน 14 คน และแก่ผู้มีฐานะยากจนอย่างแสนสาหัสของหมู่บ้านทุกคน อันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมหมู่บ้าน ที่สำคัญอย่างยิ่ง ผลจากโครงการดังกล่าว ทำให้ในช่วงของการเฉลิมฉลองวันตรุษขิดิลอฎฮา เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ได้มีชาวบ้านที่พอจะมีฐานะได้เข้าร่วมกับโครงการบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อเสื้อผ้าใหม่ สำหรับสวมใส่ในวันดังกล่าว พร้อมทั้งมอบเงินจำนวนหนึ่งให้แก่เด็กกำพร้าดังกล่าวด้วย ซึ่งวัฒนธรรมลักษณะเช่นนี้ไม่เคยมีการปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในชุมชนบ้านปาตาบาระมาก่อนเลย อีกตัวอย่างหนึ่งของสำนักการรักหมู่บ้านที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ดำเนินโครงการ คือ การร่วมสมทบทุนในการจัดการแข่งขันกีฬาฟุตบอลของหมู่บ้าน โดยที่โครงการแทบจะไม่ต้องใช้งบประมาณใดๆ เลย และการที่ชาวบ้านได้ร่วมกันเรียกรายเงินเพื่อต่อเรือพายประจำหมู่บ้าน สำหรับใช้ในการเข้าร่วมแข่งขันยังพื้นที่ต่างๆ โดยมีผู้อาสาเป็นช่างให้กับโครงการดังกล่าว โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น นอกจากนั้น เกิดมีการสร้างเครือข่ายกับหมู่บ้านอื่นๆ มากมาย ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง

มากขึ้น และเครือข่ายดังกล่าว โดยเฉพาะหมู่บ้านใกล้เคียงได้เกิดพลังและกำลังใจที่จะร่วมพัฒนาหมู่บ้านด้วย โครงการได้ร่วมจัดให้มีกองทุนของหมู่บ้าน มีการประสานงานเพื่อให้เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการบ้านมั่นคง นอกจากนี้แผนงานนี้เป็นส่วนช่วยทำให้การบริหารกองทุนหมู่บ้านละล้นบาทของรัฐบาลประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง มีการจัดระบบการบริหารงานการเงินของมัสยิดเป็นต้น

การเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาให้แก่ผู้สูงอายุและเด็ก จากการวิเคราะห์และประเมินว่าอะไร คือ ความต้องการสูงสุดของประชาคมในชุมชน ผลสรุป คือ การได้เรียนรู้ศาสนาและได้ปฏิบัติศาสนกิจตามที่ศาสนากำหนดอย่างถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีสภาพจิตใจที่ดีและเข้มแข็ง ทำให้โครงการให้ความสำคัญกับแผนงานนี้มากเช่นกัน โดยได้มีกิจกรรม

สภาพโรงเรียนตาดีกาที่เริ่มเปลี่ยนแปลง

การเรียนในโรงเรียนตาดีกา ก่อนเริ่มโครงการ

ครูสอนโรงเรียนตาดีกา

ภายในห้องสมุดโรงเรียนตาดีกา

ร่วมสนับสนุนการเรียนการสอนด้านศาสนาให้แก่ทั้งมัสยิด โรงเรียนตาดีกา และสถาบันกำนัน เพื่อให้จัดการเรียนการสอนศาสนาในหมู่บ้าน จากการดำเนินงานทำให้มัสยิดและโรงเรียนตาดีกามีความคล่องตัวในการจัดการศึกษาด้านศาสนาของประชาชน และเยาวชนเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลทางอ้อมให้มัสยิดและโรงเรียนตาดีกามีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น นอกจากนั้นสถาบันมัสยิดได้รับเอาปัญหาเยาวชนเป็นวาระสำคัญของหมู่บ้าน โดยในระยะแรกได้จัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนทุกวันศุกร์ มีผู้เข้าร่วมอบรมประมาณ 50 คน มีการสนับสนุนให้จัดการเรียนการสอนทางศาสนาให้แก่ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน การจัดการเรียนการสอนอัลกุรอานสำหรับสตรีสูงอายุจำนวนมากที่ไม่สามารถอ่านอัลกุรอานได้หรืออ่านได้ไม่ถูกต้อง เหล่านี้ล้วนทำให้ประชาชนมีความสุขมากขึ้น และเป็นการป้องกันเยาวชนมิให้หันเข้าหากิจกรรมต่างๆ ที่ไร้ประโยชน์ นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการทำให้มีจำนวนประชาชน ที่เข้าร่วมละหมาดในช่วงเวลาต่างๆ ในมัสยิดประจำหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอย่างมาก

การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว โครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีในครอบครัวโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ และพบว่ามีความรัก ความสามัคคีในระดับครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งเยาวชนได้รับการดูแล เอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น โดยกิจกรรมหลักที่เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน คือ การกระตุ้นให้มีการร่วมรับประทานอาหารด้วยกันภายในครอบครัว และการจัดโครงการครอบครัวสัจจور เพื่อสร้างบรรยากาศที่จะก่อให้เกิดความรัก และความเห็นอกเห็นใจกันภายในครอบครัว ตลอดจนการนำเสนองานเรื่องเกี่ยวกับความรักในครอบครัว ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ

การสร้างอาชีพทางเลือกและฟาร์มหมู่บ้าน โครงการได้พยายามแสวงหาอาชีพต่างๆ เพื่อทำให้เกิดรายได้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง โดยได้จัดทำโครงการย่อยหลายโครงการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต

หรือการทำเป็นอาชีพเสริมรายได้ของครอบครัว โดยมีผลการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ คือ การเลี้ยงปลาเพื่อเป็น**ฟาร์มสาธิต**และนำกำไรที่ได้เป็นรายได้ในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนา การดูแลเด็กกำพร้า ตลอดจนกิจกรรมสาธารณประโยชน์อื่นๆ หรือที่เรียกว่ากองทุนอามัลหมูบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทางด้านการสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในแผนงานที่ 3 ในส่วนผลที่ได้รับที่เกี่ยวข้องกับแผนงานนี้โดยตรง คือ การที่สามารถ

คนเลี้ยงปลา

ส่งเสริมอาชีพใหม่ ทำเรือถ่ายตัดจาลอง

เพิ่มรายได้บางส่วนให้แก่ครูสอนศาสนาที่สอนในโรงเรียนตาดีกา ทำให้หนุนเสริมและสร้างกำลังใจในการที่จะอบรมบ่มนิสัยของเยาวชนของหมู่บ้านสืบไป นอกจากนี้ การเลี้ยงปลาโดยใช้หลักวิชาการ มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ อย่างเป็นระบบ จะช่วยเป็นแนวทางสำคัญสำหรับปรับปรุงการบริหารจัดการฟาร์มเลี้ยงปลาของชาวบ้านต่อไป โครงการได้จัดให้มีการ**ทัศนศึกษาดูงาน**ต่างๆ ที่คาดว่าจะสามารถดำเนินการได้ในหมู่บ้าน ได้ทำให้เกิดมีผู้ริเริ่ม**เลี้ยงปลาเก่าหรือปลากระรัง**ในหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรก และประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจในระดับที่น่าพอใจอย่างยิ่ง สนับสนุนให้มีการจัดทำ**โมเดลเรือประมง**พื้นบ้านจำลองเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก แม่วายังไม่ประสบความสำเร็จทางด้านการตลาดมากนัก แต่การพัฒนา ยังคงดำเนินต่อไป ได้มีการจัดฝึกอบรมการทำอาหารประเภทต่างๆ เพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือนให้แก่กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง โครงการย่อยที่นับว่าประสบความสำเร็จมากที่สุด และ

ผู้ดำเนินโครงการถือว่าเป็นหัวใจของแผนงานนี้ คือ การมีกิจกรรมในลักษณะ **กระตุ้นและสนับสนุน**นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของหมู่บ้าน เพื่อให้สามารถสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยปิดของรัฐให้มากที่สุด ซึ่งถือว่าการสร้างอาชีพในระยะยาว หรือปรับเปลี่ยนอาชีพสำหรับอนาคตของเยาวชนของหมู่บ้าน โดยผ่านกิจกรรมการทิวและการจัดซื้อหนังสือสำหรับเอนทรานซ์ การพูดคุยและแนะนำทั้งต่อตัวนักเรียนเองและผู้ปกครองให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา การสร้างกระแสต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความปรารถนาที่จะศึกษาต่อ ในปีที่ผ่านมา นักเรียนของหมู่บ้านสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยปิดของรัฐได้จำนวน 2 คน คิดเป็น 50% ของจำนวน ผู้ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การบริหารและจัดการโครงการ โครงการได้เน้นรูปแบบการบริหารที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และให้ชุมชนเป็นผู้จัดกิจกรรมเองผ่านการประสานงานของตัวแทนชุมชนที่เป็นคณะกรรมการในโครงการ นอกจากนั้นจากการดำเนินโครงการทำให้ได้รับความสนใจจากสื่อต่างๆ มากพอสมควร แม้ว่าพื้นที่ดำเนินโครงการอยู่ในจังหวัดที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบก็ตาม กิจกรรมของโครงการได้รับการเผยแพร่ในวารสาร “**สุขสาระ**” หลายครั้งด้วยกัน นอกจากนี้ยังได้รับการแพร่ภาพออกอากาศทางรายการ “**ทีวีรวมถอน**” สถานีโทรทัศน์ไอทีวี และรายการ “**ดอกไม้หลายสี**” สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 อีกทั้งยังได้รับความสนใจจากประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อศึกษาดูงาน หมู่บ้านได้รับการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา และอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามสิ่งที่ถือว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดอีกประการหนึ่งของโครงการ คือ การสร้างโมเดลต้นแบบของหมู่บ้านประมงที่ใส่ใจต่อสุขภาพทางกาย ใจ และสภาพแวดล้อม เพื่อใช้เป็นรูปแบบเบื้องต้นให้แก่ชุมชนหรือหมู่บ้านอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

บทที่ 4

หลายมุมมอง หลากแง่ กับหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพระยะที่ 2

บทเรียนและประสบการณ์จากโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพในระยะที่ 1 ได้ นำมาสรุปและวิเคราะห์ ประมวลผลการดำเนินงาน และเรียบเรียงไว้ในบทนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้ที่สนใจมองเห็นถึงกลยุทธ์ วิธีการและพัฒนาการของโครงการ โดยเฉพาะการต่อยอดกิจกรรมจากระยะที่ 1 และการสร้างงานใหม่สำหรับโครงการในระยะที่ 2

การวิเคราะห์ SWOT ชุมชน ภายหลังโครงการระยะที่ 1

เมื่อสิ้นสุดโครงการในระยะที่ 1 ทีมงานได้มีการศึกษาและวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการปฏิบัติงานในชุมชนบ้านป่าตาบาระ เพื่อนำเสนอต่อยอดโครงการในระยะที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

จุดแข็ง

1. การรวมกลุ่มของประชาคมจากระยะที่ 1 เข้มแข็ง และพร้อมที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆ ได้ดีและมีศักยภาพสูง
2. แกนนำมีความพร้อมสูง เป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์ และพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน คือ อีหม่าม กลุ่มสตรี อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เยาวชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น
3. ประชาคมเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการลักษณะดังกล่าว

4. หมู่บ้านเป็นที่รู้จักในวงกว้าง มีเครือข่ายที่สร้างจากโครงการในระยะที่ 1 จำนวนมาก

5. หมู่บ้านมีกลุ่มอาชีพ มีฟาร์มต้นแบบและโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบที่พร้อมจะพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งอาชีพของชุมชน

6. เยาวชนของหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา

7. มีการริเริ่มสร้างระบบสวัสดิการชุมชน

8. หมู่บ้านมีทัศนียภาพที่สวยงาม และมีแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงที่น่าสนใจ

9. มีระดับความปลอดภัยภายในหมู่บ้านสูง

10. มีแผนแม่บทชุมชนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

จุดอ่อน

1. มุ่งเน้นการสร้างสุขภาวะที่เน้นทางด้านอาชีพและยาเสพติดน้อย และการแก้ไขปัญหาเสพติดยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2. มุ่งเน้นทางการศึกษาไม่เพียงพอ

3. มุ่งเน้นกระบวนการสร้างระบบสวัสดิการชุมชนน้อย

4. การเข้าร่วมของประชาคมในบางโครงการที่จัดขึ้นยังมีไม่มากนัก

โอกาส

1. โครงการในระยะที่ 1 ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกในระดับหนึ่ง

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนในการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานบางประการ

3. มีการพัฒนาสร้างเครือข่ายชุมชนในระหว่างดำเนินโครงการในระยะที่ 1

4. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พร้อมให้การสนับสนุนทางวิชาการ

อุปสรรค

1. แผนการสร้างหมู่บ้านเป็นแหล่งโฮมสเตย์ ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้
2. แนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 2 จำเป็นที่จะต้องดำเนินงานในลักษณะที่ไม่ซ้ำซ้อนกับระยะที่ 1 ในบางกิจกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งการเป็นโครงการเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะ
3. โครงการที่สนับสนุนโดยแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) ไม่สามารถดำเนินการในลักษณะของการจัดซื้อวัสดุ และครุภัณฑ์บางประการได้ตามระเบียบของสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทำให้การต่อยอดกิจกรรมอาจประสบอุปสรรคได้ในอนาคต หากไม่สามารถหาเงินจากแหล่งทุนอื่นมาสนับสนุนในส่วนนี้ได้

ความต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระยะที่ 1

ดังนั้น การดำเนินงานในระยะที่ 2 จึงเน้นการดำเนินงานต่อยอดจากระยะที่ 1 และนำเอาแผนพัฒนาชุมชนที่ได้จัดทำขึ้นจากระยะที่ 1 มาปรับใช้ ในลักษณะโครงการเชิงบูรณาการ ที่สามารถขยายกิจกรรมจากการร่วมดำเนินการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้แกนนำชุมชนเป็นหัวหน้าโครงการเอง และหัวหน้าโครงการในระยะที่ 1 (ผศ.ดร. ชุกกรี หะยีสาแม) ผันตัวเองมาเป็นผู้ร่วมโครงการ เพื่อสร้างหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพต้นแบบ พัฒนาต่อยอดกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วด้านจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพกายและใจ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคม เสริมความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนาและสร้างอาชีพใหม่และอาชีพเสริมอย่างจริงจัง พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหายาเสพติด

โครงการในระยะที่ 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “จะสร้างหมู่บ้านประมงมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่พึงประสงค์และน่าอยู่ มีระบบ

สวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็ง และมีอาชีพใหม่ที่เหมาะสม” ดำเนินการแบบบูรณาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาคม มุ่งประเด็นด้านการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วด้านจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพกายและใจ การสร้างความเข้มแข็งและสมานฉันท์ให้แก่ประชาคม และเสริมความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนาและสร้างอาชีพใหม่ และอาชีพเสริมอย่างจริงจัง พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหายาเสพติด โดยมีแผนงานต่างๆ 7 แผนงาน ประกอบด้วยโครงการต่างๆ 30 โครงการ ดำเนินงานเป็นระยะเวลา 18 เดือน งบประมาณที่ได้รับอนุมัติทั้งสิ้น 766,000 บาท และงบประมาณที่จ่ายจริงทั้งสิ้น 588,090 บาท ประสบผลต่างๆ พอที่จะประมวลได้ดังนี้ คือ

ช่วยกันจับปลาฉลามแดง
ของโครงการที่เลี้ยงในกระชัง

ปลาฉลามแดงที่จับได้
หลังจากที่เลี้ยงมา 5 เดือน

การสร้างเสริมสุขภาพกายและใจ โครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่องจากระยะที่ 1 จากการให้ความรู้โดยใช้วิธีการต่างๆ สร้างกระแสการลดอัตราการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้ทางด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคต่างๆ ส่งเสริมการออกกำลังกาย และการดำเนินงานของทีมกีฬาประจำหมู่บ้าน และการปรับปรุงสนามเด็กเล่นประจำหมู่บ้าน สนับสนุนและสร้างกระแสให้มีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งผลักดันให้เป็นกิจกรรมประจำปีที่อยู่ในแผนงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

สุขสันต์วันรายอฮิดลฮัจญ์

ช่วยกันสร้างเรือพาย

วันตรุษฮิดลฮัจญ์ ซึ่งดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจากการริเริ่มจัดเป็นครั้งแรกในโครงการระยะที่ 1 การแข่งขันกีฬาประเพณีสำหรับผู้อาวูโสของหมู่บ้าน การแข่งขันกีฬาของยุวชน การผลักดันให้องค์การบริหารส่วนตำบลปรับปรุงสนามกีฬาประจำหมู่บ้านให้มีสภาพที่ดีขึ้น การรื้อฟื้นประเพณีการแข่งขันเรือพาย โดยจัดส่งทีมของหมู่บ้านไปแข่งขันยังพื้นที่ต่างๆ จนล่าสุดได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จากการแข่งขันเรือพาย (เรือยอกก๊อง) ซึ่งถวายพระราชทาน

ปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี ซึ่งจากการดำเนินงานพบว่า ชาวบ้านจำนวนมากยังคงให้ความสนใจสุขภาพด้วยวิธีการออกกำลังกายในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินออกกำลังกายของผู้อาวูโส กลุ่มแม่บ้าน การจัดส่งทีมกีฬาของหมู่บ้านไปเข้าร่วมการแข่งขันยังที่ต่างๆ การแข่งขันกีฬาฟุตบอลประเพณีภายหลังวันเฉลิมฉลอง**วันตรุษฮิดลฮัจญ์** การจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์โดยการร่วมทำอาหาร ร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่ายและวัตถุประสงค์ และร่วมรับประทานอาหารใน

3 สาว มือปรุงอาหาร

เราเสียดกันบ่อย

ประจำปี 2552 ณ จังหวัดนราธิวาส ผลจากการตื่นตัวทางด้านกีฬาของชุมชน ทำให้เยาวชนในชุมชน คือ **นายชุลฮาริส บากา** ซึ่งสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการเรียกตัวเข้าร่วมทีมเยาวชนอายุ 17 ปี ของประเทศมาเลเซีย (นายชุลฮาริส บากา มีบิดาเป็นชาวมาเลเซีย) หลังจากที่ได้ไปเล่นกีฬาฟุตบอลในประเทศมาเลเซียเป็นระยะเวลา 2 ปี นอกจากนั้นตัวแทนเยาวชนของหมู่บ้านได้เข้าร่วมทีมฟุตบอลของโรงเรียนบ้านน้ำบ่อ อำเภอบันนังสวย จังหวัดปัตตานี ได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอล **“ไทยแลนด์ โพร้ม มินิสเตอร์คัพ 2008”** หรือฟุตบอลเยาวชนชิงแชมป์แห่งประเทศไทยประจำปี 2551 รุ่นอายุ 12 ปี นอกเหนือจากการได้รับรางวัลต่างๆ ดังกล่าวแล้ว **ปัญหายาเสพติด** ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของชุมชน ได้ลดระดับความรุนแรงลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลการเล่นกีฬา เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่หันไปให้ความสนใจกับการเล่นกีฬา และผู้ประกอบการที่มีบุตรหลานเป็นนักกีฬามีปฏิสัมพันธ์กับบุตรหลานมากยิ่งขึ้น ทางด้านสุขภาพใจ อย่างไรก็ตามในช่วงว่างเว้นจากฤดูกาลกีฬา ยังคงมีเยาวชนของหมู่บ้านบางส่วนที่ยังคงมั่วสุมกับยาเสพติดอยู่ โดยเฉพาะชนิดที่ระบอบหนักในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นคือ **สี่คูณร้อย**

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการยังคงดำเนินกิจกรรมการร่วมสร้าง **แหล่งอาศัยสัตว์ทะเล** โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยต่อมาทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และจังหวัดปัตตานี ได้สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน **การปรับภูมิทัศน์** เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่นกัน เพื่อขยายพื้นที่สวนสาธารณะของชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนให้มีการปลูกต้นไม้และการจัดสวนบริเวณหน้าบ้านเพื่อให้มีภูมิทัศน์ที่งดงามยิ่งขึ้น **จัดสร้างศาลากลางหมู่บ้านเพิ่มขึ้น 1 หลัง** เพื่อเป็นแหล่งสังสรรค์และพักผ่อน และเป็นศูนย์รวมของประชาชนสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกันของประชาชน สนับสนุนและกระตุ้นให้ชุมชนต่อเติมและปรับปรุง **สภาพมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา**

ประจำหมู่บ้านพร้อมกับพื้นที่บริเวณโดยรอบจนมีสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์พร้อมจากการจัดทำแผนให้ชุมชนขอรับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับการร่วมบริจาคงบประมาณบางส่วน of ชุมชนเอง พร้อมกับการเสียสละแรงงานของชุมชนทั้งหมู่บ้านเพื่อให้กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จจนมัสยิดและพื้นที่บริเวณมีสภาพดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โครงการได้ประสานงานกับหน่วยงานของกรมประมง และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณหมู่บ้าน นอกจากนี้โครงการยังได้เน้นการให้ชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของแม่น้ำสายบุรี ที่ชุมชนใช้สำหรับการอุปโภคและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผ่านกิจกรรมต่างๆ หลายประการ เช่น การจัดค่ายเยาวชน การแข่งขันเรือพาย เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน เช่นเดียวกันกับการดำเนินงานในระยะที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจหลักที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการ แต่อย่างไรก็ตามหมู่บ้านได้สูญเสียผู้นำที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่วillage ของชุมชนแห่งนี้ด้วยในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่วillage ในหมู่บ้าน ปาตาบาระขึ้นมาใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยชาวบ้านได้เลือกผู้ใหญ่วillage คนใหม่ขึ้นที่ได้รับการสนับสนุนจากทีมงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ของโครงการ ดังนั้นการปรับบทบาทของผู้ใหญ่วillage ทุกส่วนจะต้องดำเนินการใหม่ ซึ่งในระยะแรกสามารถดำเนินงานได้เป็นอย่างดี แต่ต่อมามีความขัดแย้งระหว่างแกนนำของโครงการบางส่วนกับผู้ใหญ่วillage จนกิจกรรมบางกิจกรรมมีผลกระทบอยู่บ้าง แต่ในที่สุดที่ทีมงานทั้งหมดยังสามารถปฏิบัติงานในการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี และได้ทำการปรับความเข้าใจได้ในระดับที่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ โดยที่ผู้ใหญ่วillage พยายามที่จะปรับใช้แนวทางการพัฒนาที่วางรากฐานโดยโครงการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการทำงาน ซึ่งต่อมามีภายหลังผู้ใหญ่วillage ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งกำนัน อย่างไรก็ตามกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ 2 คือ คณะกรรมการบริหารมัสยิด ผู้นำทาง

ขยายผลสู่ตำบล

กิจกรรมเยาวชน

รศ.ดร. อิศรา ศานติศาสน์ และคณะ
ร่วมพบปะและพูดคุยกับชาวบ้าน

นิทรรศการในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง
ทางดำเนินต่างๆ

ธรรมชาติของหมู่บ้าน กลุ่มครูสอนศาสนา กลุ่มสตรีและบัณฑิตของชุมชน การประชุมปรึกษาหารือ การร่วมทัศนศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ต่างๆ ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ตัวแทนของชุมชนได้รับการเชิญ เพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัดอย่างต่อเนื่อง **หอกระจายข่าว**ของหมู่บ้านทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะชุมชนรักษาสภาพของ สสม. ในภูมิภาคต่างๆ ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการขอความร่วมมือต่างๆ สามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดีโดยการทำหน้าที่เสมือนโฆษกประจำชุมชนของนายรอยะ อีเต หรือ ดอแอ ในช่วงการดำเนินงานระยะที่ 2 นี้เองที่หมู่บ้านได้รับความสนใจจากชุมชนอื่นๆ เป็นอย่างมาก โดยมีการเข้ามาขอศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง เช่น ชุมชนจาก ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนบ้านเหนือ อำเภอ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตัวแทนชุมชนจากจังหวัดอยุธยา ตัวแทนชุมชนจาก
จังหวัดกระบี่ ชุมชนบ้านกรือซอ อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น นอกจากนี้
ชุมชนแห่งนี้ยังได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและองค์กรพัฒนาเอกชน จน
ได้รับเลือกให้จัดพิมพ์หนังสือเพื่อจำหน่ายและเผยแพร่ เรื่อง “ชุมชนคนตกปลา
สายใยชีวิตชาวปาตาระ” และเช่นเดียวกับการดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 1
กิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปทั้งหมดนั้น โครงการเพียงแค่นี้ทำหน้าที่
จัดวัสดุอุปกรณ์ หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความคิดในหมู่บ้าน โดยมี
ชาวบ้านและผู้มาต่าง ๆ ร่วมสมทบหรือการเสนอขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ
ในขณะที่ใช้แรงงานจากการอาสาสมัครของชาวบ้านทั้งสิ้น ในปี พ.ศ. 2550
อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในโครงการ คือ **นางสาวนุรมาเยาะห์ มามะ** ได้รับการ
คัดเลือกเป็นตัวแทนของประเทศไทยเข้าร่วมประชุมทางวิชาการชาวประมงโลก
“World Forum of Fisher People” (WFFP) 4th General Assembly ณ ประเทศ
ศรีลังกา ระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ถึง 3 ธันวาคม 2551 ดังนั้น จะเห็น
ได้ว่าแผนงานประสบความสำเร็จในอันที่ทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในความสำเร็จ
ของหมู่บ้านจากการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน และตัวแทนของชุมชน ได้รับการ
คัดเลือกให้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับประเทศและนานาชาติมาโดยตลอด

การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทั้งสายสามัญและศาสนา โครงการ
มีความเชื่อมั่นว่าการได้เรียนรู้ศาสนาและได้ปฏิบัติศาสนกิจตามที่ศาสนากำหนด
อย่างถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีสภาพจิตใจที่ดีและเข้มแข็งนั้น เป็นสิ่งที่
โครงการให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ในระยะที่ 1 โดยได้มีกิจกรรม
ร่วมสนับสนุนการเรียนการสอนด้านศาสนาให้แก่ทั้งมัธยม โรงเรียนตาดีกา และ
กลุ่มบุคคลเพื่อให้จัดการเรียนการสอนศาสนาในหมู่บ้าน ทำให้มัธยมและโรงเรียน
ตาดีกามีความ **คล่องตัว** ในการจัดการศึกษาด้านศาสนาของประชาชนและ
เยาวชน การสนับสนุนให้จัดการเรียนการสอนทางศาสนาให้แก่ประชาชนทั่วไป
ในหมู่บ้าน และการจัดการเรียนการสอนอัลกุรอานสำหรับสตรีสูงอายุที่ไม่สามารถ

อ่านอัลกุรอานได้หรืออ่านได้ไม่ถูกต้อง ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ล้วนเป็นแนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีความสุขมากขึ้น ส่งผลต่อการทำให้มีจำนวนประชาชนเข้าร่วมละหมาดในช่วงเวลาต่างๆ ในมัสยิดประจำหมู่บ้านจำนวนมากอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นกิจกรรมในโครงการระยะที่ 2 ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติศาสนกิจในช่วงเดือนรอมฎอนที่มุสลิมถือศีลอด เช่น การร่วมละศีลอดด้วยกันเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยสมาชิกชุมชนต่างผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันจัดสำหรับอาหาร

นอกจากนั้นโครงการยังได้ผลักดันการของบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ และสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการจัดทำห้องสมุดของโรงเรียน ตาดีกาประจำหมู่บ้านที่มีความพร้อมที่สุด โดยจัดปรับปรุงอาคารห้องสมุด และจัดซื้อหนังสือและตำราทั้งที่เป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไป ความรู้สำหรับการเตรียมตัวสอบ และความรู้ทางศาสนา โดยเน้นการจัดหาหนังสือที่เป็นภาษาไทย การขอความอนุเคราะห์เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานจากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พร้อมทั้งได้จัดตารางเรียนร่วมกับครูโรงเรียนตาดีกาในการจัดชั่วโมงการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กนักเรียนมีเวลาเข้ามาใช้ห้องสมุดด้วย (อนึ่ง โรงเรียนตาดีกา เป็นโรงเรียนสอนศาสนาในระดับประถมศึกษาที่เปิดทำการเรียนการสอนเฉพาะในวันเสาร์และอาทิตย์ ในขณะที่เด็กนักเรียนจะเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐในวันอื่นๆ) ซึ่งนับว่าเป็นมุมห้องสมุดที่ถือว่าดีที่สุดในโรงเรียนตาดีกาของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง

ทางการสนับสนุนการศึกษาสายสามัญนั้น เนื่องจากโครงการได้เล็งเห็นว่า “การศึกษาเท่านั้น คือ เส้นทางสู่ความสำเร็จที่เร็วและยั่งยืนที่สุด” โครงการจึงได้จัดอาสาสมัครของชุมชนที่นำโดยครูนูร์มีน มามะ จัดทำกิจกรรมในลักษณะการเตรียมพร้อมเข้าสู่มหาวิทยาลัย การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจเรียนในระดับอุดมศึกษา การกระตุ้นชุมชนโดยเฉพาะผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการศึกษาโดยนำนักเรียนและผู้ปกครองไปเยี่ยมชมสถาบันการศึกษาต่างๆ

การอบรมให้ความรู้มีอยู่ทุกวันศุกร์
หลังละหมาดวันศุกร์

ประชุมกลุ่มวัยรุ่น

ซีแจงบ๋อยๆ

ทาร์อิ

ซึ่งพบว่าหมู่บ้านมีการตื่นตัวทางการศึกษาสูงมาก แม้ว่าเป็นชุมชนประมงเล็กๆ ที่ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน แต่เยาวชนของหมู่บ้านจำนวนมากกำลังศึกษาต่อในสถาบันต่างๆ ในสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศจำนวนมาก เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยรังสิต วิทยาลัยพยาบาลต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในอนาคตอันใกล้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนแห่งนี้คงจะเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น เมื่อบุตรหลานเหล่านี้สำเร็จการศึกษากลับมา ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นชุมชนประมงที่มีสัดส่วนของผู้ที่มีการศึกษาสูงสุดแห่งหนึ่ง

การพัฒนาคุณภาพของสังคม จัดระบบสวัสดิการชุมชน และแก้ไข
ปัญหาเสพติด โครงการได้มุ่งเน้นการสร้างความรัก ความสามัคคีในครอบครัว
โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การรณรงค์ให้มีการรับประทานอาหารร่วมกันของ

สมาชิกในครอบครัว การจัดกิจกรรมครอบครัวสัปดาห์ กิจกรรมการดูแลและให้ความ
 ความอนุเคราะห์เด็กกำพร้า พิการ หรือด้อยโอกาสอื่นๆ กิจกรรมการดูแล
 ผู้สูงอายุ กิจกรรมการจัดระบบสวัสดิการชุมชน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
 โดยสันติวิธี และกิจกรรมการป้องกันการเข้าสู่การติดยาเสพติดในเยาวชน
 โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ฝึกอบรมการป้องกันยาเสพติด และเข้าเยี่ยมชม
 เรือนจำกลางสงขลา การจัดค่ายพัฒนากีฬาฟุตบอลยุวชน พร้อมจัดส่งทีมเข้า
 แข่งขันระดับตำบลและอำเภอ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เชื่อมั่นในการ
 แก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี จัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อให้ชุมชนเกิด
 ความสามัคคี และใช้การทำงานพัฒนาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาโดย
 สันติวิธีในชุมชน การมีคณะผู้อาวุโสของชุมชนที่ทำหน้าที่พยายามเชื่อมประสาน
 รอยร้าวที่เกิดขึ้นระหว่างแกนนำของโครงการกับผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ การส่งตัวแทน
 ผู้นำชุมชนเข้าร่วมศึกษาเชิงลึกการดำเนินงาน “สภาชุมชน” เพื่อนำมาปรับใช้ใน
 หมู่บ้านป่าตาบาระ การเข้มงวดกับ
 การจำหน่ายยาเสพติดในชุมชนโดย
 ผู้ใหญ่บ้าน และการป้องกันการเข้าสู่
 ยาเสพติดของเยาวชน โดยการเข้า
 เยี่ยมชมสภาพความเป็นอยู่ภายใน
 เรือนจำกลาง จังหวัดสงขลา การ
 สนับสนุนทางด้านกีฬา การจัดประชุม
 สัมมนา และการกระตุ้นผู้ประกอบการ
 เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหายาเสพติด
 ของชุมชนยังคงปรากฏมีอยู่ โดยเฉพาะ
 ในหมู่วิัยรุ่น และเป็นเรื่องที่ยาก
 ที่สุดที่จะดำเนินการแก้ไขให้หมดสิ้น
 ลงได้

เยี่ยมชมเรือนจำกลางสงขลา

ร่วมประชุมหารือ เมื่อมีกิจกรรมที่จะต้องทำ

ทางด้านการจัดระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งของการดำเนินโครงการในระยะที่ 2 นั้น โครงการประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนขึ้นมา ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นในชุมชน จากผลผลิตที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง โดยได้จัดให้มีระบบสวัสดิการที่ต่อยอดจากผลประกอบการจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่โครงการได้พัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในระยะที่ 1 โดยมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา และมีผลการเรียนดี สนับสนุนการปรับปรุงมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา โดยในปี 2551 ได้มีการจัดสรรงบประมาณจากผลกำไรที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของโรงงานข้าวเกรียบของชุมชน ระบบไฟแนนซ์ชุมชน และฟาร์มเลี้ยงปลาชุมชน เป็นเงินมากกว่า 100,000 บาท และคาดว่าจะสามารถจัดสรรได้มากขึ้นในปีต่อไป

การจัดตั้งระบบไฟแนนซ์ชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีแหล่งเงินกู้สำหรับใช้ในกิจการต่างๆ ซึ่งในปี 2551 ไฟแนนซ์ชุมชนได้ปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกจำนวนประมาณ 300,000 กว่าบาท ครอบคลุมถึงการกู้ยืมเพื่อขยายร้านค้า การกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนขายผัสดอง

เด็กกำพร้า

แจกเด็ก ๆ

เราไม่มีพ่อแม่

ผู้รับสวัสดิการ

นักร้อง

แจกจ่าย

จ่ายแจก

สินค้า การกู้ยืมเพื่อสร้างบ้าน การกู้ยืมเพื่อซื้อรถจักรยานยนต์สำหรับใช้ในการทำงาน การกู้ยืมเพื่อซื้อจักรเย็บผ้า การกู้ยืมเพื่อซื้อเครื่องใช้ที่จำเป็นภายในบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าไม่มีหนี้เสียจากการดำเนินงานที่ผ่านมาแม้แต่รายเดียว

การพัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพทางเลือกและอาชีพเสริม ในการดำเนินงานระยะที่ 2 การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานและการสร้างงานใหม่ที่มั่นคง การกระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึงทั้งชุมชนต้อยอดจากโครงการในระยะที่ 1 นับว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญ มีความท้าทายและ “ยาก” ที่สุด หลังจากที่ได้รับ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นต้นทุนการเลี้ยงปลาจากกองทุนแคนาดา ผ่าน สถานเอกอัครราชทูตแคนาดา ณ ประเทศไทย จำนวน 310,000 บาท ในปี พ.ศ. 2549 โครงการได้ขยายงานของฟาร์มสาธิตการเลี้ยงปลาที่ยึดแนวทางการบริหารจัดการในระยะที่ 1 ไปสู่การเลี้ยงปลากะพงขาวควบคู่กับการเลี้ยงปลา

ทับทิม แทนที่การเลี้ยงปลาทับทิมเพียงอย่างเดียว โดยจัดให้ผู้สนใจเข้าร่วมเลี้ยงปลากะพงขาวจำนวนทั้งสิ้น 10 ราย ในปี 2549 และ 2551 ฟาร์มชุมชนมีผลประกอบการที่เป็นกำไรสามารถจัดแบ่งผลกำไรให้แก่ผู้เลี้ยงประมาณ 40,000 บาท และจัดสรรเป็นระบบสวัสดิการชุมชนจำนวนหนึ่ง ในขณะที่ปี 2551 ผลปรากฏว่าได้เกิดปัญหาน้ำเสียในลำคลองที่เลี้ยงอย่างมาก ปลากะพงขาวตาย ทำให้กิจกรรมการเลี้ยงปลาประสบภาวะการขาดทุนประมาณร้อยละ 10 ของต้นทุนที่ใช้ในการเลี้ยงทั้งหมด แต่โครงการยังคงสนับสนุนให้มีการเลี้ยงปลาอยู่บ้าง ในบริเวณที่มีการไหลเวียนของน้ำในลำคลองได้ดี เนื่องจากการเลี้ยงปลากะพงขาวเป็นอาชีพที่สำคัญของประชาชนในหมู่บ้านแห่งนี้

บ่อกีเลี้ยงปลา

ฝึกอาชีพปักจักร...ทำผ้าคลุมพรม

ในระยะที่ 1 โครงการได้กำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำผ้าคลุมพรมสตรี และได้นำมาดำเนินการจริงในระยะที่ 2 โดยในเดือนธันวาคม 2549 โครงการได้เลือกผู้สนใจจำนวน 15 คน เข้าร่วมฝึกอบรมเทคนิคการปักจักรเพื่อทำผ้าคลุมพรมสตรีจำนวน 45 วัน โดยเลือกเอาผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านนี้ของหมู่บ้านเป็นวิทยากรและประสานงานใช้จักรเย็บผ้าที่จัดซื้อโดยองค์การบริหารส่วนตำบลปะเสยะวอ ซึ่งได้จัดซื้อมาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่มีการใช้งานแต่ประการใด จนผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 10 ราย

สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมบางส่วนซึ่งไม่มีทุนในการจัดซื้อจักรเย็บผ้า โครงการจะสนับสนุนสินเชื่อที่เกิดจากระบบไฟแนนซ์

ชุมชนมาช่วย โดยการปล่อยขายสินค้าเงินผ่อนให้แก่สมาชิกรายดังกล่าว ปัจจุบันสมาชิกทั้ง 7 ราย มีอาชีพการปักจักรเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง

โรงงานข้าวเกรียบต้นแบบ ระบบการผลิตและบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เริ่มต้นจากการดำเนินงานในโครงการระยะที่ 1 และการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับโครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรวรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ด้วยเงินลงทุนเพียง 30,000 บาท ในปี 2549 เพียงแค่สองปีหลังจากนั้น ปัจจุบัน (ธันวาคม 2551) โรงงานแห่งนี้มียอดการผลิตเฉลี่ยประมาณเดือนละ 600,000 บาท หรือคิดเป็น 7.2 ล้านบาทต่อปี สร้างงานให้ชาวบ้านได้มากกว่า 20 คน และงานต่อเนื่องอีกจำนวนมาก และผลกำไรที่ได้รับในแต่ละปีนำไปจัดสรรเป็นระบบสวัสดิการชุมชน นับว่าเป็นโมเดลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เริ่มต้นจากชาวบ้าน เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริงเพียงแห่งเดียวของจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถเป็นต้นแบบของการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ระดับชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างดียิ่ง

☞ โรงงานข้าวเกรียบเริ่มปรับปรุง ปี 2549

เราช่วยกันสร้างมากับมือ ☞

โรงงานแห่งใหม่ได้รับการสนับสนุนโดย ศอ.บต. โดยยังคงโรงงานเดิมอยู่ด้วย

มูลเหตุสำคัญของการสร้างรูปแบบการพัฒนานี้ขึ้นมา คือ การเริ่มต้นของโครงการที่ค่อนข้างเป็นไปโดยธรรมชาติ จากความต้องการที่จะสร้างอาชีพใหม่ขึ้นมาจริงๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน ความยากจน และการดิ้นรนเพื่อหนีจากอาชีพการทำประมง ของชาวบ้านกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านปาตาบาระ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสาเยบุรี จังหวัดปัตตานี ในปี 2549 โครงการฯ ได้นำคณะผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในหลายๆ พื้นที่ เช่น ชุมชนบางโรง จังหวัดภูเก็ต ชุมชนเขาคราม จังหวัดกระบี่ และผู้ประกอบการจัดทำของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยในช่วงแรกได้ทดลองดำเนินการผลิตสินค้าต่างๆ เช่น จัดทำของที่ระลึก การผลิตขนม เป็นต้น แต่สุดท้ายสินค้าเหล่านั้นก็ยังไม่สามารถจัดเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์ที่จะสร้างรายได้อย่างแท้จริงได้ ต่อมาได้มีการประชุมกลุ่มชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดได้มีความคิดร่วมกันว่าน่าจะผลิตข้าวเกรียบปลา เนื่องจากมีแม่ค้าผู้ขายปลีกินค้าที่สามารถกระจายสินค้าไปยังตลาดนัด และพื้นที่ต่างๆ อยู่แล้ว แต่ปัญหาใหญ่ คือ แต่ละคนไม่เคยผลิตข้าวเกรียบปลามาก่อนเลย ทั้งๆ ที่ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล จนได้มีการประสานงานขอไปศึกษาดูงานการผลิตข้าวเกรียบ

ยังบ้านดาโต๊ะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวเกรียบที่สำคัญ พร้อมกับได้เชิญชาวบ้านจากพื้นที่ดังกล่าว คือ เจ๊ะกูรอนิง และอับดุลเลาะห์ มาอบรมและสอนวิธีการทำข้าวเกรียบให้

ในระยะแรกโรงงานได้เน้นการผลิตข้าวเกรียบแห้ง แต่ก็ประสบภาวะขาดทุน จนเงินทุนเริ่มร่อยหรอ แต่ด้วยความร่วมมือร่วมมือของชาวบ้านในชุมชน ทั้งกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าของหมู่บ้าน ทั้งกลุ่มผู้ผลิต ต่างร่วมกันปรับปรุงและพัฒนา

กระบวนการผลิตข้าวเกรียบสด

ผลิตภัณฑ์ของเรา

สูตรข้าวเกรียบและจัดหาตลาด จนในที่สุดได้ทดลองผลิตข้าวเกรียบสด หรือที่รู้จักกันในชื่อ “กะโป๊ะ หรือ ปลาออกกะโป๊ะ” ด้วยรสชาติที่อร่อย รสเข้มข้น มีสัดส่วนเนื้อปลาต่อแป้งมากกว่าข้าวเกรียบสดที่จำหน่ายทั่วไป ในท้องตลาด ส่งผลให้ข้าวเกรียบสดบ้านปาตาบาระ ติดตลาดอย่างรวดเร็ว แม้ว่าในช่วงแรกผู้ค้าปลีกจะแจ้งแก่ลูกค้าว่าเป็นข้าวเกรียบจากนราธิวาส เพื่อทำการตลาด ในช่วงแรกราวเดือนสิงหาคม 2549 มีการผลิตเพียงวันละประมาณ 30-50 กิโลกรัม มีพนักงานที่ร่วมกันก่อตั้งเพียง 4 คน มีรายได้วันละประมาณ 50-100 บาทต่อคน

ต่อวัน ในเดือนธันวาคม 2549 พัฒนาการผลิตเป็น 400 กิโลกรัมต่อวัน พนักงานเพิ่มเป็น 10 คน มีรายได้วันละประมาณ 100-140 บาทต่อวันต่อคน ในเดือนสิงหาคม 2550 สามารถผลิตได้วันละประมาณ 700 กิโลกรัมต่อวัน พนักงาน 20 คน มีรายได้วันละ 100-200 บาทต่อวันต่อคน พร้อมสวัสดิการอื่นๆ เช่น อาหารเที่ยง โบนัสประจำปี ระบบกู้ยืมและออมเงิน เป็นต้น ปัจจุบัน (ธันวาคม 2551)

มียอดการผลิตเฉลี่ยวันละ 1,000 กิโลกรัม มีพนักงานมากกว่า 20 ราย รายได้เฉลี่ย 100-300 บาทต่อวัน โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มาเป็นพนักงานในปัจจุบันเคยประกอบอาชีพรับจ้าง ทำประมงหรือว่างงานก่อนที่จะเข้ามาทำงานในโรงงาน อีกทั้งได้สร้างงานต่อเนื่องให้แก่ชาวบ้านอื่นๆ อีกหลายคน เช่น ผู้จัดการ 1 คน ผู้จัดส่งสินค้า 2 ราย ผู้จัดหาปลา 2 ราย ผู้ค้าแบ่ง 1 ราย ผู้จัดส่งไม้พื้น 1 ราย ผู้ค้าปลีกมากกว่า 15 ราย และผู้ค้าส่งจำนวนมากกว่า 10 ราย โดยมีตลาดหลักที่จัดส่งไปจำหน่าย คือ อำเภอหาดใหญ่และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาส นอกจากนั้นยังมีการส่งไปจำหน่ายต่อยังจังหวัดทางพื้นที่ฝั่งอันดามันอีกด้วย แนวคิดสำคัญในการผลิต คือ “สร้างแหล่งอาหารโปรตีนราคาถูก ที่สดสะอาดให้แก่ผู้อื่นในราคาที่เป็นธรรม” โดยถือคติว่า “หากวัตถุดิบไม่สด สู้ไม่มีผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคคิดว่าจัดส่งสินค้าที่ไม่มีคุณภาพไปให้” ทางด้านความสัมพันธ์กับพ่อค้าและแม่ค้า โรงงานได้จัดระบบการขายที่ “ยินดีรับคืนสินค้า หากขายไม่หมด เพียงแค่แจ้งยอดที่ขายไม่หมดมาให้ โรงงานจะตัดยอดดังกล่าวออกเอง เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจให้มากที่สุด”

การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมของชาวบ้านในโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบนั้น เริ่มต้นตั้งแต่การเริ่มสร้างตัวอาคารโรงงานขนาดเล็ก โดยชาวบ้านที่เป็นผู้ชายในชุมชนรวมกันออกแรงในการสร้างตัวอาคารโรงเรือน การใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างง่าย เช่น กะละมังสำหรับเป็นที่ต้ม การหันให้ได้แผ่นบางๆ โดยใช้มีด การหาไม้พื้นบริเวณชายหาดเป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น จนสามารถพัฒนาเป็นการผลิตค่อนข้างเต็มรูปแบบ และสามารถจัดสร้างเป็นโมเดลสำหรับการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ คือ การสร้างงานให้เกิดขึ้นในตัวชุมชน และโยนโยมผูกติดวิสาหกิจดังกล่าวกับวิถีชีวิตและศาสนา มีข้อตกลงตั้งแต่เริ่มต้นว่าหากดำเนินการสำเร็จ ส่วนหัวปลาที่เป็นเศษเหลือจากการนำมาใช้เป็นวัตถุดิบจะยกให้เป็นของชุมชน เพื่อนำไปจัดสรรเป็นสวัสดิการต่างๆ ในขณะที่ผลกำไรส่วนอื่นๆ ให้นำไปใช้ในการขยายโรงงาน และจัดสรรเป็นโบนัสให้แก่

พนักงานและคณะกรรมการบริหารในแต่ละปี ปัจจุบันพบว่ารายได้จากการจำหน่ายส่วนของหัวปลา สำหรับใช้เป็นอาหารเลี้ยงปลากะพงขาวที่มีการเลี้ยงอยู่มากมายในพื้นที่นั้น สร้างรายได้ให้ระบบสวัสดิการมากกว่า 12,000-15,000 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ส่วนนี้จะถูกนำไปใช้จัดสรรเป็นสวัสดิการต่างๆ มุ่งเน้นที่การบริจาคให้แก่ผู้สูงอายุและผู้ยากไร้ในชุมชน การจัดสรรเป็นทุนการศึกษาสำหรับเด็กกำพร้าและผู้ที่มีผลการเรียนดีของชุมชน การใช้เป็นเงินค่าตอบแทนครูสอนศาสนา การปรับปรุงมัสยิด โรงเรียนตาดีกา ศาลาพักผ่อนประจำหมู่บ้าน การจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ในสนามเด็กเล่น การจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน เป็นต้น จนนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาในชุมชนเต็มรูปแบบร่วมกับกิจกรรมอื่นๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กองทุนเลี้ยงปลากะพงขาว ระบบไฟแนนซ์ชุมชน เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหา

พนักงานเตรียมปลาสด

หัวปลาที่เหลือ เปลี่ยนเป็นเงินผู้สวัสดิการชุมชน

ชุมชนที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง สร้างความมั่นคงทางรายได้ และภูมิใจในความสำเร็จให้แก่ชุมชนปาตาบาระแห่งนี้เป็นอย่างมาก ปัจจุบันโรงงานต้นแบบแห่งนี้ได้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน ทั้งโดยชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่นๆ จากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ และต่อมาได้รับการคัดเลือกจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ให้เป็นโรงงานต้นแบบด้านการผลิตอาหาร เพื่อพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลชุมชน โดยสนับสนุนงบประมาณจำนวน 1.2 ล้านบาท

เพื่อพัฒนาโรงงาน ให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก และมีมาตรฐานการผลิตที่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะการผลิตอาหาร เป็นต้นแบบทั้งทางด้านการผลิตและการบริหารจัดการต่อไป

ในราวต้นปี พ.ศ. 2550 โครงการได้ทดลองนำเสนอสิ่งที้อาจเรียกว่านวัตกรรมใหม่ให้กับชุมชน หลังจากพบว่าสมาชิกบางส่วนมีความต้องการทางด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะสินเชื่อสำหรับการพัฒนาอาชีพและการจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในครัวเรือน ในขณะที่โครงการมีเงินกองทุนที่สะสมมาจากโครงการเลี้ยงปลา ที่พักว่างจากการเลี้ยงในบางฤดูอยู่จำนวนประมาณ 450,000 บาท ดังนั้นการเริ่มต้นของระบบไฟแนนซ์ชุมชนจึงเกิดขึ้นจากการหมุนเงินกองทุนก้อนดังกล่าว ภายหลังการฝึกอบรมการปักจักรสำหรับผลิตผ้าคลุมผสมสตรีที่มีสมาชิกจำนวน 2 ราย ไม่มีเงินทุนสำหรับจัดซื้อจักรเย็บผ้า คณะกรรมการได้พิจารณาร่วมกันว่าควรจะจัดซื้อจักรเย็บผ้าให้แก่สมาชิกรายดังกล่าวโดยให้ผ่อนส่งคืน ในขณะที่เดียวกันมีสมาชิกที่ต้องการเงินทุนสำหรับจัดซื้อรถจักรยานยนต์เพื่อประกอบเป็นสามล้อพ่วงสำหรับขนส่งสินค้า และสมาชิกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานเป็นพนักงานในโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบ ต้องการจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ตู้เย็น ตู้เสื้อผ้า เป็นต้น ในการขอสินเชื่อนั้นผู้ขอไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ใดๆ ค่าประกันทั้งสิ้น การกำหนดวงเงินปล่อยกู้จะขึ้นอยู่กับมติของคณะกรรมการตามความน่าเชื่อถือของผู้กู้ และ

พ่ายขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ

ประเภทสินค้าที่ผู้ต้องการ หลังจากที่ได้ดำเนินงานในปีแรก ด้วยการปล่อยสินเชื่อเป็นสินค้าผ่อนทั้งหมด 75,000 บาท สำหรับสมาชิก 15 ราย ที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง โดยไม่ปรากฏหนี้เสียแม้แต่รายเดียว และได้รับผลกำไรประมาณ 12,000 บาท

ดังนั้นในปี 2551 จึงเพิ่มยอดวงเงิน
สำหรับการปล่อยสินเชื่อเพื่อซื้อสินค้า
เงินผ่อนเป็นเงิน 300,000 บาท สำหรับ
ปล่อยกู้ให้สมาชิกจำนวน 35 ราย ใน
การบริหารจัดการนั้น คณะกรรมการ
กำหนดให้ผู้กู้จ่ายค่าสินค้าที่จัดซื้อ
เดือนละครั้ง เป็นระยะเวลาตามที่

หารือกับทีมข่าวเกรียบ

ตกลงกัน เมื่อสิ้นปีคณะกรรมการจะสรุปผลการดำเนินงานและจัดสรรผลประกอบ
การเพื่อจัดเป็นสวัสดิการชุมชน ซึ่งในราวกลางปี 2552 ประมาณการว่าจะมี
ผลกำไรจากระบบไฟแนนซ์ชุมชนที่หักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วประมาณ 40,000
บาท จึงนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมระดับชุมชนเพื่อให้ชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ที่น่าสนใจยิ่ง เหมาะสมที่จะนำไปขยายผลเพื่อการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแผนงานนี้ประสบความสำเร็จเกินกว่าที่คาดหวังไว้
และสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบในการบริหารจัดการกิจการวิสาหกิจชุมชนได้
อย่างแท้จริง นอกจากนั้นหน่วยงานของรัฐเริ่มเห็นความสำคัญที่จะนำเอาชุมชน
ดังกล่าวไปเป็นตัวแบบทางด้านต่างๆ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาชุมชนตาม
แนวทางที่โครงการวิจัยได้วางรากฐานไว้ เช่น การสนับสนุนงบประมาณสำหรับ
จัดทำฟาร์มเลี้ยงหวาน (หอยฝาเดียวชนิดหนึ่ง ที่นิยมบริโภคโดยคนจีนในประเทศ
ฮ่องกงและไต้หวัน) การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการทำโรงผลิตผ้าบาติก
เป็นต้น แม้ว่าในปัจจุบันกิจกรรมดังกล่าวเพิ่งเริ่มดำเนินงาน และยังไม่ปรากฏ
ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมก็ตาม

การบริหารโครงการ การดำเนินงานในระยะที่ 2 โครงการฯ เน้นการให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองเกือบทั้งหมด โดยหัวหน้าโครงการในระยะที่ 1 คือ ผศ.ดร. ชูกรี หะยีสาแม ได้ถ่ายโอนภาระงานหัวหน้าโครงการให้แก่ นายอัครมียา กาลอง ตัวแทนชุมชน และผันตัวเป็นรองหัวหน้าโครงการแทน เพื่อเตรียมการถ่ายเทงานทั้งหมดให้แก่ชุมชน ดังนั้นจึงนับว่าเป็นโครงการที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ภายหลังจากที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินงานต่างๆ ได้เองแล้ว การบริหารงานที่โปร่งใส โดยกำหนดให้ตัวแทนชุมชน เป็นผู้ทำหน้าที่ในการเบิกจ่ายเงินในโครงการในฐานอาสาสมัครช่วยปฏิบัติงานในโครงการ โครงการในระยะที่ 2 ยิ่งได้รับความสนใจจากสื่อต่างๆ มากขึ้น กิจกรรมของโครงการได้รับการเผยแพร่ในวารสาร “สุขสาระ” หลายครั้งด้วยกัน ได้รับการเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” หนังสือพิมพ์ “มติชน” วารสารข่าว “ศรีตรัง” และสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลายสำนัก นอกจากนั้นแล้วกิจกรรมของโครงการได้รับการเผยแพร่ในสื่อโทรทัศน์ “ช่อง 11” ในปี 2550 และสื่อโทรทัศน์ “NBT” ในเดือนกรกฎาคม 2551 ที่ผ่านมา อีกทั้งยังได้รับความสนใจจากประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อศึกษาดูงาน หมู่บ้านได้รับการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียนและนักศึกษา และสิ่งที่ถือว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดตามที่เคยได้รับจากโครงการในระยะที่ 1 คือ การสร้างโมเดลชุมชนต้นแบบ ของหมู่บ้านประมงที่ใส่ใจต่อสุขภาพทางกาย ใจ และสภาพแวดล้อม เพื่อใช้เป็นรูปแบบเบื้องต้นให้แก่ชุมชนหรือหมู่บ้านอื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นำไปประยุกต์ใช้ ดังที่ปรากฏในแผนการดำเนินงานของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาประมงพื้นบ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และแผนงานของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

บทที่ 5

คน คือ อาวุธและพลังขับเคลื่อน

โครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ เน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งหมด โดยที่ความสำเร็จ ความคงอยู่และความยั่งยืนของโครงการนั้นขึ้นอยู่กับประชาคมชาวปาดาบาระ อย่างไรก็ตาม กลไกที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ คือ สมาชิกแกนนำที่อาสาเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับโครงการทั้งในฐานะคณะกรรมการโครงการ ทั้งที่ไม่มีตำแหน่งใดๆ โดยมีแกนหลักสำคัญหลายคนด้วยกันที่สมควรได้รับการกล่าวถึง

นุรมายะห์ มามะ หากมีความจำเป็นต้องเลือกใครเพียงหนึ่งคนที่มีบทบาทสูงสุดในการทำให้โครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพประสบความสำเร็จนั้น นุรมายะห์ มามะ คือ บุคคลที่กล่าวถึงนั้นอย่างไม่ต้องสงสัย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการพัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เข้าร่วมโครงการในฐานะอาสาสมัครปฏิบัติงานในโครงการ ด้วยบุคลิกส่วนตัวที่เข้ากับคนได้ง่าย มีความทุ่มเท มุมานะและเสียสละกับภาระงานที่รับผิดชอบ ทั้งทางด้านงานเลขานุการและงานการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน และการเป็นตัวแทน

นุรมายะห์ คือกำลังหลัก

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมใจ ณ ปาดาบาระ...

ชุมชนเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินงานของโครงการมีความรวดเร็วเป็นลำดับ นูรมาเยห์ ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของประเทศไทยเข้าร่วมประชุมทางวิชาการชาวประมงโลก “ World Forum of Fisher People’ (WFFP) 4th General Assembly ณ ประเทศศรีลังกา ระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ถึง 3 ธันวาคม 2550 และเข้าร่วมประชุมและสัมมนาอื่นๆ อีกหลายครั้งในประเทศ ปัจจุบัน นูรมาเยห์ มามะ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เลขาธิการระบบไฟแนนซ์ชุมชน ประธานดำเนินงานของโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบ และผู้ดูแลระบบสวัสดิการชุมชน นูรมาเยห์เลือกที่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมา จากการดำเนินงานในโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ คือ เป็นผู้จัดหาตลาดสำหรับส่งผลิตภัณฑ์จากโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบไปจำหน่ายยังพื้นที่ต่างๆ

อรัมียา กับการกิจสำคัญ

อรัมียา กาเลง หัวหน้าโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพในระยะที่ 2 และเป็นอาสาสมัครปฏิบัติงานในโครงการในระยะที่ 1 เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันโครงการในระดับพื้นที่ร่วมกับนูรมาเยห์ อรัมียา สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ยะลา เคยประกอบอาชีพเป็นครูอาสาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และต่อมาเปลี่ยนมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ในระยะที่ 1 อรัมียา รับผิดชอบทางด้านการบริหารโครงการในระดับพื้นที่ การประสานงานกับองค์กรภายนอก หลังจากนั้นได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าโครงการสำหรับระยะที่ 2 ซึ่งนับว่าเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่สุดผู้หนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ และได้รับการยอมรับจากชุมชนสูง จนได้รับเลือกเป็นเลขาธิการ องค์การบริหารส่วนตำบลปะเสยะวอ และทำหน้าที่นำเอาแนวทางการทำงานในโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ

เข้าสู่ยุทธศาสตร์และนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลในหลายๆ กิจกรรม ในที่สุด เช่น การจัดการขยะ กีฬาและการสนับสนุนทางศาสนา เป็นต้น แม้ว่า ระยะเวลาเมื่อแต่งงานมีครอบครัวและได้ไปอาศัยยังชุมชนอื่น ทำให้มีเวลาเข้ามา ปฏิบัติงานในชุมชนน้อยลง

มุस्ताฟาร์ สะแลแม อดีต

บิลาลประจำชุมชน ต่อมาได้รับการ แต่งตั้งเป็นอิหม่าม และได้ลาออกใน เวลาต่อมา คือ บุคคลสำคัญอีกคน หนึ่งที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จและอยู่ได้อย่างยั่งยืนจนถึง ปัจจุบัน ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจจริง

อดีตอิหม่ามมุस्ताฟาร์...เหนื่อยยากเพื่อพวกเขา

ที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน มุस्ताฟาร์ ได้เสียสละหลายสิ่งหลายอย่าง ให้แก่โครงการ แม้แต่การเป็นบุคคลแรกของชุมชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมสำคัญ นั่นคือ การเลิกสูบบุหรี่ของคณะกรรมการมัสยิด และขยายผลไปสู่ประชาคม ในเวลาต่อมา มุस्ताฟาร์ได้พยายามผลักดันงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มัสยิดเป็น ศูนย์กลางในการปฏิบัติงานของชุมชน การพัฒนาปรับปรุงสภาพมัสยิด โรงเรียน ตาดีกาและพื้นที่ใกล้เคียง การเรียนการสอนศาสนาในชุมชน การปรับปรุงสภาพ แวดล้อมของชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้เข้าร่วมประชุม ฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้ และศึกษานำความรู้จากที่อื่นมาปรับใช้ในชุมชน มุस्ताฟาร์ ยังทำหน้าที่เป็น ผู้ประสานงานระหว่างกำนันและฝ่ายคณะกรรมการมัสยิดอีกด้วย แม้ว่าในช่วง หลังมุस्ताฟาร์จะเน้นการดูแลเฉพาะในส่วนของโรงงานข้าวเกรียบและระบบ สวัสดิการชุมชนเป็นหลัก ภายหลังจากที่ได้ขอลาออกจากการปฏิบัติหน้าที่ อิหม่ามประจำมัสยิด

อามีน๊ะ เจ๊ะดาแม หัวหน้าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) คือ บุคคลอีกผู้หนึ่งที่ทุ่มเทกำลังกายและกำลังสมองในการนำชุมชนบ้านปาตาบาระมาได้จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นผู้นำในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขและภูมิทัศน์ชุมชน อามีน๊ะมีลักษณะความเป็นผู้นำที่มีการประนีประนอมสูง สามารถเข้ากับทุกฝ่ายและทุกกลุ่มคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทุกครั้งที่จะมีกิจกรรมการพัฒนาทางด้านสาธารณสุข การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน และกิจกรรมการรวมกลุ่มของสตรี อามีน๊ะจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่คอยกระตุ้นและนัดแนะประชาคมอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งจะทำหน้าที่คอยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

บือราเฮง สะนิ นับว่าเป็นผู้ชายที่มุ่งมั่นทุ่มเทให้กับการปฏิบัติงานมากที่สุดคนหนึ่งร่วมกับภรรยา บือราเฮงในฐานะคณะกรรมการมัสยิดที่สำคัญ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมในการพูดคุย การประชุมสัมมนา การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้ยังคอยทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับโครงการในระยะแรก เพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการปลุกระดมชาวบ้านให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ และยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุมสัมมนากับเครือข่ายต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญที่สุด คือ เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างศาลาในชุมชน และพัฒนาปรับปรุงมัสยิดและโรงเรียนตาดีกา จนมีสภาพดังเช่นปัจจุบัน

มะยูไซ๊ะ บากา “ถ้าสิ่งที่จะทำนั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ให้ทำได้เลย” เป็นประโยคที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ทีมงานในโครงการหมู่บ้านประมงรักษาสภาพมีพลังและเล็งเห็นถึงโอกาสแห่งความสำเร็จในระยะแรกของการดำเนินโครงการ แม้ว่าในช่วงเวลานั้นความสัมพันธ์ระหว่างกำนันกับฝ่ายผู้นำมัสยิดไม่ดีนักก็ตาม กำนันรวมทั้งภรรยา นางแมะซง ได้สนับสนุนการดำเนินงานมาโดยตลอด โดยเฉพาะโครงการได้ร่วมกับกำนันเพื่อจะทำในสิ่งที่กำนันเคยฝันมาโดยตลอด นั่นคือการทำรั้วให้แก่มัสยิด โดยกำนันได้ร่วมสนับสนุนงบประมาณบางส่วนร่วมกับ

งบประมาณที่ชาวบ้านสมทบบางส่วน และโครงการหมู่บ้านประมงรักษาสภาพ
สนับสนุนอาหารการกินของชาวบ้านที่มาช่วยสร้างรั้วดังกล่าว จนถึงช่วงสุดท้าย
ของชีวิต ขอเอกองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ทรงตอบแทนความดีที่ท่านได้กระทำในขณะที่
ที่ยังมีชีวิตอยู่

อิสมาแอ บากา กำนัน
ตำบลปะเสยะวอ บุตรชายนายมะยูไซ๊ะ
เข้าร่วมสนับสนุนการปฏิบัติงานของ
โครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ
ภายหลังที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำ
บ้านแทนผู้เป็นพ่อที่เสียชีวิตไป ปัจจุบัน
นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด
ในชุมชน และพยายามนำเอาแนวทางการดำเนินงานของโครงการไปปรับใช้
ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

กำนันอิสมาแอ ทุนเสริบ

หมุดตะเหล็บ เตียวเลาะ แม้ว่าได้เสียชีวิตแล้ว แต่การมีส่วนร่วมของ
ท่านได้ช่วยให้โครงการสามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคงในระยะแรก ในฐานะ
ที่เป็นผู้คอยกระตุ้นชาวบ้านและทำหน้าที่ในการดูแลรักษาความสะอาดมัสยิด
และบริเวณรอบๆ จนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต ขอเอกองค์อัลลอฮ์ (ซบ.) ทรงตอบ
แทนความดีที่ท่านได้กระทำในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

สมาแอ อีเต เหน็ดญิกประจำมัสยิด และกระบอกเสียงที่คอยทำ
หน้าที่แจ้งข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอเกือบทุกวัน
ผ่านระบบเสียงตามสายของชุมชน การกระตุ้นชุมชนโดยการนำเสนอของสมาแอ
ทำให้ชุมชนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวทั้งหมดที่เกิดขึ้น การเรียกประชุมหรือทำ
กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะเกิดจากการป่าวประกาศของสมาแอ นอกจากนั้น
การทำหน้าที่เป็นผู้นำของชุมชนในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ
ทำให้โครงการสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางที่ถูกต้อง บทบาทที่สำคัญที่สุด

ของสมาชิกจากการเป็นผู้มีบุคลิกภาพประนีประนอม มีเหตุมีผล และมีทักษะด้านการใช้ภาษา คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ ในชุมชน

อามีเนาะ กำลังสำคัญ

ปัจจุบันนางอามีเนาะ ได้ช่วยปฏิบัติงานเป็นผู้ดูแลโรงงานข้าวเกรียบต้นแบบเป็นหลัก

เจ๊ะโก๊ะ ยูโซะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ร่วมปฏิบัติงานในโครงการมาตั้งแต่ระยะเริ่มต้น โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกทุกอย่างให้แก่ทีมงาน โดยเฉพาะการใช้รถยนต์กระบะของนายเจ๊ะโก๊ะ ในการเดินทางของทีมงานไปร่วมประชุมและฝึกอบรม นอกจากนั้นแล้วยังเป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านการกีฬาในหมู่ผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน โดยใช้พื้นฐานความเป็นอดีตนักกีฬาฟุตบอล

เจ๊ะโก๊ะ และเจ๊ะกูวารี

นุรริมัน มามะ ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่เป็นบัณฑิตของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ในการเป็นผู้รับผิดชอบงานพัฒนาด้านการศึกษาของชุมชน โดยเฉพาะการศึกษาสายสามัญ โดยการเป็นผู้ประสานงานในการจัดกลุ่มของ

เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน มัธยมเพื่อพัฒนาให้เข้าสู่มหาวิทยาลัย การติดตามผลการเรียนของนักเรียน ในหมู่บ้าน การกระตุ้นผู้ปกครองให้ เห็นความสำคัญของการศึกษา การ ช่วยฝึกอาชีพการทำของที่ระลึกให้แก่ ชาวบ้านในโครงการระยะที่ 1 และ เป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานของ โครงการ

คุณครูอรุณรัตน์ กับบทบาททางการศึกษา

ยูวียติ โมง ผู้นำกลุ่มเยาวชนที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมในระยะที่หนึ่ง อย่างเข้มแข็ง ยูวียติรับผิดชอบในการระดม เถณฑ์ และเป็นแกนนำอาสาสมัคร ทำความสะอาดชุมชน ในระยะแรกของการดำเนินโครงการ ยูวียติได้ใช้เวลาทั้งวัน ในวันศุกร์ที่ว่างเว้นจากการเรียนหนังสือ พร้อมตะกร้าและไม้กวาด เพื่อกวาด ขยะที่อยู่บนถนนในหมู่บ้าน เสมือนหนึ่งเป็นภารโรงของชุมชน โดยไม่ได้รับค่า ตอบแทนใดๆ นอกจากค่าขนมและน้ำดื่มเล็กๆ น้อยๆ สืบเนื่องจากการกระทำ ดังกล่าวส่งผลให้เกิดกระแสในชุมชนที่จะเริ่มทำความสะอาดพื้นที่บริเวณรอบๆ บ้าน ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเริ่มคิดถึงระบบการจัดการขยะ จนกลายเป็นภารกิจหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน

รอยะ อีเต ทุกๆ วันพี่น้องชาวปาตาบาระจะได้รับข่าวสารและความรู้ ต่างๆ ผ่านทางรอยะ อีเต คอเต็บและ ผู้อาวุโสประจำชุมชนที่มีทักษะทาง ดานวาทศิลป์ที่ดีที่สุด นอกจากทำหน้าที่ สอนอัลกุรอานให้แก่บุตรหลานและ เยาวชนในยามค่ำแล้ว รอยะ ในวัย 62 ปี จะเดินเท้าหรือไม่ก็ปั่นจักรยาน คู่ชีพไปทั่วชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน

คอเต็บรอยะ กับเด็กกำพร้า

โดยเฉพาะช่วงที่มีกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ รอยะ คือ กระบอกเสียงที่สำคัญที่สุดที่กระตุ้นชุมชน เชื่อมประสานชุมชนและไขข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความห่วงใยและทักษะที่ดีเยี่ยม

อิหม่ามสุไลมาน เปาะละ อิหม่ามที่ได้รับคัดเลือกแทนที่อิหม่ามมุสต่อฟาร์ ในช่วงใกล้สิ้นสุดโครงการมีบทบาทสำคัญในการทำให้โครงการสามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะการสนับสนุนในฐานะที่เป็นกำลังใจสำคัญ เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการเกือบทุกครั้ง พร้อมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดมา

ยียะห์ โมง แม่ค้าขายบุญดูอันขึ้นชื่อของสายบุรี ที่เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มสตรีวัยกลางคนขึ้นไป ยียะห์ จะทำหน้าที่ในการหุงหาอาหารและการบริการต่างๆ ให้แก่โครงการด้วยความไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ร่วมกับอรัมียา ผู้เป็นบุตรชาย ผลงานที่สำคัญที่สุดที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จของโรงงานข้าวเกรียบชุมชนในปัจจุบัน คือ การที่ยียะห์เป็นแม่ค้าผู้นำข้าวเกรียบที่ทดลองผลิตโดยชุมชนไปทดลองขายในตลาด โดยที่ตัวของยียะห์เองยอมขาดทุน พร้อมประเมินผลจากผู้ซื้อเพื่อปรับปรุงสินค้าอยู่ตลอดเวลาเป็นระยะเวลาแรมปีจนโรงงานได้สร้างสูตรของตัวเองขึ้นมา

อายุบ หะยืออาแวมะ แม้ว่าเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการในระยะหลัง แต่การเข้ามาของอายุบได้ทำให้ทีมงานของโครงการมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนสำคัญในการพัฒนาโรงงานข้าวเกรียบ ในฐานะที่เป็นบุคคลแรกที่นำข้าวเกรียบไปตลาดที่จังหวัดยะลา มีการประสานงานกับผู้ขายจนสามารถพัฒนาข้าวเกรียบจนอยู่ในระดับที่สามารถสร้างอาชีพให้ชาวปาตาบาระได้อย่างดี นอกจากนั้นอายุบ ยังทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการช่วยจัดระบบสวัสดิการชุมชนในเวลาต่อมา

แวญโซ๊ะ แวะหะยี สาธารณสุขอำเภอสายบุรีในขณะนั้น ในฐานะผู้ร่วมโครงการในระยะแรก เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างอำเภอและชุมชน พร้อมทั้งคอยเป็นกำลังใจและกระตุ้นทีมงาน อสม. ของหมู่บ้าน เพื่อร่วมปฏิบัติงานในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ปัจจุบันได้ย้ายไปรับตำแหน่งสาธารณสุขอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ต่วนอุเซ็ง ต่วนปู้เต๊ะ และ
แวงสาละ บินมะเด็ง สองสมาชิก
องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการมาตั้งแต่ต้น ทั้งสองได้เสียสละทั้งแรงกายและสติปัญญาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ การผลักดันเพื่อให้ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในระยะที่ 1 ล้วนผ่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองท่านนี้ทั้งสิ้น

ต่วนอุเซ็ง อบต.

แวงสาละ สอ.บต.

เมาะซูกิเยาะห์, อานีซะห์, รอสายา และเมาะเมาะห์ ผู้ร่วมก่อตั้งโรงงานข้าวเกรียบ คือ พลังสำคัญที่ยอมร่วมต่อสู้ในการสร้างอาชีพใหม่กับ โครงการโดยเริ่มต้นหาผลิตภัณฑ์ที่สามารถจะพัฒนาเป็นอาชีพได้ จนได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข้าวเกรียบ และสามารถสร้างงานได้อย่างแท้จริงในปัจจุบัน

เจษฎา แอ ตูแลตาตึกา

เจษฎา ออแมง กบเยาเวชน

ครูโรงเรียนตาตึกา อูสมาน, ซาวาวี และต่วนอัสมาแอ คือ สาม บุคลากรหลักที่ปฏิบัติงานในการดูแล เยาเวชนของหมู่บ้านผ่านโรงเรียน ตาตึกา ในระยะแรกโครงการใช้พื้นที่ ของโรงเรียนเป็นสำนักงานและที่ ประชุมประชาคม ทั้งสามร่วมกับครู ท่านอื่นๆ ได้ผลักดันกิจกรรมต่างๆ ของโครงการผ่านนักเรียนเพื่อสื่อสาร ไปยังผู้ปกครอง ทั้งทางด้านสุขภาพ สภภาพแวดล้อม การดูแลบุตรหลาน กี่ฟ้าและสันทนากการ

นอกจากนั้น กลุ่มบุคคลดังรายนามต่อไปนี้ ล้วนแล้วแต่มีบทบาทที่ สำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ เช่น **ฟาตือเราะ** เจ้าของร้านขาย ของชำที่ไม่ยอมขายบุหรี่และน้ำอัดลมโค้ก ที่สามารถนำไปผสมเป็นยาเสพติด สูตรใหม่ในชื่อสี่คุณร้อย กษิตินทร์ บากา, คณะกรรมการมัสยิด, แบนแอ, อารีฎุ เดียวเลาะ, ต่วนมะ และภรรยาต่วนรอปีอะห์ ที่กระตือรือร้นในการ ช่วยงานของโครงการอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะการดูแลกลุ่มอาชีพการปักจักร ยังมีบุคคลสำคัญอีกหลายคนที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ซึ่งล้วนแล้วแต่มีส่วนทำให้ โครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพประสบความสำเร็จได้

บทที่ 6

สิบเงื่อนไข นำไปสู่การล่าฝัน

ความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านประมงรักษาสุภาพนั้น มีปัจจัยที่มีส่วนสำคัญอยู่หลายประการด้วยกัน โดยปัจจัยหรือเงื่อนไขดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นทุกช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถนำไปวิเคราะห์และรวมหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการในระยะแรก แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วที่ทีมงานและประชาคมมีความพอใจต่อพัฒนาการของชุมชนป่าตาบาระ และมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งในชุมชนของตัวเอง โดยที่เงื่อนไขต่างๆ ดังกล่าวพอที่ประมวลได้ 10 ประการดังต่อไปนี้

1. การเลือกทีมงานตั้งต้นและสร้างเงื่อนไขให้ประชาคมร่วมมือกัน คือ **กฎแจจไขสู่ความสำเร็จ** หากเริ่มต้นเลือกทีมงานที่ไม่เหมาะสม โอกาสที่โครงการจะดำเนินต่อไปจนสำเร็จนั้นยากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงทีมงานเมื่อโครงการดำเนินไปเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วนั้น จะส่งผลกระทบต่อโครงการมากกว่า นอกจากนั้นทีมงานควรจะสามารถในการหลอมรวมประชาคมเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการหลอมรวมผู้นำด้านต่างๆ ของชุมชนเข้าด้วยกัน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำทางการปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ยากที่สุดในการดำเนินโครงการ แต่หากสามารถสร้างความร่วมมือเหล่านี้ให้เกิด

ขึ้นได้มากเท่าใด โอกาสที่กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนจะประสบความสำเร็จมีสูงยิ่ง โดยเชื่อว่าถ้าสามารถสร้างให้ประชาคมในชุมชนร่วมมือกัน โดยเฉพาะผ่าน องค์การทางศาสนาและหน่วยงานในท้องถิ่นแล้ว การทำกิจกรรมใดๆ ในชุมชน จะง่ายขึ้นมาก การสร้างกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ที่มีจิตใจพร้อมเสียสละและมีศักยภาพ และสนับสนุนบทบาทของผู้นำเดิมที่มีอยู่รวมทั้งผู้นำธรรมชาติ พร้อมสร้างเงื่อนไข ให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำเดิมกับกลุ่มผู้นำใหม่ที่มีศักยภาพ ที่มี การศึกษาค่อนข้างสูง จะช่วยให้โครงการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดการสร้างกลุ่มผู้นำใหม่ที่มีศักยภาพ ที่จะมาทดแทนกลุ่ม ผู้นำเดิมที่มีอายุมากขึ้น ชุมชนจะมีพลวัตรในตัวของชุมชนเอง ดังนั้นบางครั้ง จะเห็นถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาและความถดถอยหรือล้มเหลวจากการ พัฒนา อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้ทำงานพัฒนาพึงระลึกเสมอ คือ มีประสาทร ับสัมผัสที่ไวต่อพลวัตรดังกล่าว แต่ไม่อ่อนไหวหรือหวั่นไหวต่อมัน

2. การกำหนดบทบาทของแต่ละกลุ่มในชุมชนในโครงการเป็น สิ่งสำคัญ เช่น บทบาทของผู้นำศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) แกนนำสตรี เยาวชน ในหลายๆ ชุมชน ความสัมพันธ์ ของกลุ่มเหล่านี้ค่อนข้างเปราะบาง หากกำหนดบทบาทที่ผิดพลาดอาจส่งผล ต่อการดำเนินโครงการโดยรวมได้ และผู้บริหารโครงการจะต้องหมั่นตรวจสอบ อารมณ์และความรู้สึกของบุคคลกลุ่มเหล่านี้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้ง มีความรู้สึกที่ไวต่อสิ่งเหล่านี้ หากสัมผัสได้ถึงอาการก่อตัวของปัญหา จะต้องรีบหา หนทางแก้ไขให้เร็วที่สุด ก่อนที่จะลุกลามจนไม่สามารถแก้ไขได้ในที่สุด

3. การสร้างงานพัฒนาเชิงปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิถีชีวิตและ แนวความคิดนั้น กำหนดตัวชี้วัดเชิงนามธรรมยาก และการดึงความร่วมมือ จากประชาคมอาจไม่่ง่ายนัก ดังนั้นในระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะ ดังกล่าวอยู่ ผู้ทำกิจกรรมควรมีสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้ชุมชนสัมผัสได้อย่างชัดเจน

ด้วย ความรู้และข้อมูลทางวิชาการมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้ด้วย บางครั้งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บทบาทของบุคคลภายนอก ชุมชนที่ประชาคมให้ความเคารพนับถือ เช่น ครูสอนศาสนาที่ชาวบ้านเชิญมา สอนในชุมชน ครูในโรงเรียนของรัฐ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สื่อสารในสิ่งที่สอดคล้อง กับที่โครงการกำลังปฏิบัติงานอยู่

4. การพัฒนาด้านอาชีพต้องสามารถจับต้องได้จริงและจำเป็นต้องใช้เวลานานกว่าจะเห็นผลสัมฤทธิ์ ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนต้องมีความอดทน และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เพื่อก่อให้เกิดอาชีพที่สามารถ เป็นที่พึงของชุมชนอย่างแท้จริง การเลือกสนับสนุนอาชีพนั้น ควรพิจารณาโดย ตั้งอยู่บนความเป็นไปได้ทางธุรกิจที่แท้จริงและหลีกเลี่ยงอาชีพที่อาจจะกระทบ กับผู้ที่ประกอบอาชีพนั้นเดิมอยู่แล้วในชุมชน เช่น การตั้งร้านค้าสหกรณ์ย่อย ในหมู่บ้านนั้นเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงอย่างยิ่ง เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อ ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวอยู่แล้วในชุมชนได้ อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งอื่นๆ ในอนาคต นอกจากนั้นการกระจายความเป็นธรรมที่จะได้รับการพัฒนาเป็น สิ่งที่จะต้องยึดมั่นให้มั่นคง ตามปกติแล้วงานพัฒนาเชิงสร้างอาชีพจะมีผู้ที่ได้รับ ประโยชน์โดยตรงเป็นจำนวนไม่มากนัก แต่นักพัฒนาพึงระลึกไว้เสมอว่าเมื่อไร ก็ตามที่เกิดการสร้างอาชีพและมีผลประโยชน์ที่เป็นรายได้เกิดขึ้นมาแล้ว ควร จะมีผลประโยชน์ส่วนหนึ่งที่ส่งให้ชุมชนในภาพรวมได้สัมผัสได้ เช่น การใช้ สำหรับจัดระบบสวัสดิการชุมชนของบ้านปาตาบาระ

5. การรวมกลุ่มของประชาคมในการทำกิจกรรมใดๆ ไม่ควรจำกัด ที่เฉพาะกลุ่มใหญ่เท่านั้น การรวมตัวของคนเพียง 3-4 คน เพื่อทำกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ควรได้รับการส่งเสริมอย่างยิ่ง แม้ว่ากิจกรรมดังกล่าวอาจจะต้อง ใช้งบประมาณก็ตาม เพราะสิ่งนี้อาจเป็นการเริ่มต้นของสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตอีกด้วย ผู้บริหารโครงการต้องพร้อมที่จะเปิดรับข้อเสนอโครงการที่มาจาก

กลุ่มคนที่ดูเหมือนว่าไร้ความสำคัญในหมู่บ้าน และการที่มีกลุ่มคนบางส่วนไม่เห็นด้วยและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ผู้บริหารโครงการไม่สมควรที่จะนิ่งเฉยต่อสิ่งเหล่านี้ เพราะแนวความคิดในลักษณะนี้อาจจะขยายผลต่อไป ทำให้มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมของโครงการมากยิ่งขึ้นได้ ผู้บริหารโครงการต้องใช้กลยุทธ์หลายๆ อย่าง เพื่อดึงให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามารวมโครงการให้ได้ และให้ความใกล้ชิดกับกลุ่มบุคคลเหล่านั้นยิ่งขึ้นเป็นพิเศษ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการดำเนินโครงการพบว่า หากเมื่อใดที่บุคคลเหล่านั้นรับรู้ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ จากผู้บริหารโครงการเป็นการส่วนตัวแล้ว บุคคลเหล่านั้นจะเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญเพื่อให้โครงการดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดีในเวลาต่อมา

6. กระจายการคัดเลือกตัวแทนในการทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านระบบตัวแทนว่านเครือหรือวงศ์ตระกูลในหมู่บ้าน เนื่องจากหลายกิจกรรมได้รับความสนใจจากประชาคมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกิจกรรมในลักษณะของการจัดทัศนศึกษาและอาชีพ แต่เนื่องจากในหลายๆ ครั้งที่โครงการมีการจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ ในขณะที่มีผู้สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ซึ่งหากมีการกระจายในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่ทั่วถึงแล้ว อาจส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นมาในชุมชนได้ โดยพบว่าการจัดสรรผู้เข้าร่วมโครงการโดยผ่านระบบตัวแทนเครือญาติและวงศ์ตระกูลจะเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและมีความเป็นธรรมมากที่สุด

7. การสร้างเครือข่าย การเยี่ยมเยียนระหว่างเครือข่าย การเยี่ยมชมดูงานของชุมชนจากพื้นที่อื่นๆ คือ แรงจูงใจสำคัญในการทำกิจกรรม เนื่องจากประชาคมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้มีโอกาสนำเสนอความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นมา การที่มีเครือข่ายอื่นๆ เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจใน

ตัวเอง และพร้อมที่จะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นอกจากนั้นการสร้างเครือข่าย กับหน่วยงานที่มีแหล่งทุน และหน่วยงานหรือองค์กรที่มีองค์ความรู้ จะทำให้การพัฒนาสามารถกระทำได้อย่างรอบด้านและมั่นคง

8. ร่วมคิด ร่วมทำ คือ กุญแจนำสู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันคิดทั้งในและนอกระบบปกติ เช่น การพูดคุยเฉพาะกลุ่ม การแสวงหา แนวคิดและความต้องการที่แท้จริงที่อยู่ภายในใจ ล้วนเป็นเงื่อนไขที่จะส่งผลต่อ ความสำเร็จและล้มเหลวของโครงการ การพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้การทำงานง่ายขึ้นและมีอุปสรรคน้อยลง อย่างไรก็ตามข้อพึงระวังของการร่วมคิดร่วมคุย คือ ผู้บริหารโครงการต้องวิเคราะห์ ให้ได้ว่าสิ่งที่มีกานำเสนอนั้น สามารถทำให้เป็นจริงได้หรือไม่

9. มัสยิด วัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่เฉพาะถิ่นเป็นสิ่งควร หยิบนำมาใช้ในการสร้างกระบวนการกลุ่ม และเชื่อมประสานประชาคม เข้าด้วยกัน การใช้มัสยิดเป็นศูนย์รวมการปฏิบัติงาน และการใช้รำน้ำชาเป็น สถานที่เสริมสำหรับพูดคุยเรื่องการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่โครงการใช้มาโดย ตลอด นอกจากนั้นการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสภาพและภูมิทัศน์ ของมัสยิดจะได้รับความร่วมมือจากประชาคมสูง ในหลายๆ ครั้งโครงการเพียง แค่สนับสนุนค่าอาหารสำหรับการปฏิบัติงานของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน เพื่อพัฒนา และปรับปรุงมัสยิดจนเสร็จสมบูรณ์ ในส่วนของรูปแบบการประชุมและการ สัมมนานั้น นักพัฒนาต้องเลือกจังหวะเวลาให้เหมาะสมว่าจะใช้รูปแบบ และ สถานที่ใดเพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องและประเด็นที่จะหารือ การส่งเสริมกิจกรรม ที่ชุมชนได้ปฏิบัติมาเป็นเวลานาน หรือการฟื้นฟูสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในอดีต ที่ไม่ขัดแย้งกับหลักการทางศาสนา นำมาสร้างสรรค์ใหม่ เป็นวิธีการที่จะช่วย เสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้

10. การติดตามงานอย่างใกล้ชิด จริงจัง ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง พร้อมข้อเสนอแนะที่เหมาะสม คือ ปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่น และได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานของประชาคม ผู้บริหารโครงการต้องหมั่นสอบถามความก้าวหน้า ติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้กระบวนการที่ไม่เป็นทางการ จะทำให้ผู้รับผิดชอบกิจกรรมในพื้นที่มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ประสานงานไม่ควรทิ้งชุมชนทันที การติดตามผล และการดำเนินงานต่อยอดควรทำอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาที่สามารถสานต่อให้กับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ร่วมอำนวยความสะดวกพร้อมกับชุมชนเมื่อสิ้นสุดโครงการนั้น เป็นเป้าหมายที่ควรมุ่งเน้นมากที่สุดเช่นกัน โดยกำหนดเงื่อนไขร่วมกับหน่วยงานดังกล่าวให้ชี้แนวทางและหลักการที่ได้ดำเนินงานไว้แล้ว เป็นแนวทางในการให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชนอื่นๆ

บทที่ 7

บทสรุปสุดท้าย

โครงการหมู่บ้านประมงรักษาสภาพได้บูรณาการเป้าหมายทุกด้านเข้าด้วยกัน เน้นการพัฒนาให้ชุมชนแห่งหนึ่งที่กำลังและค่อยพัฒนา สามารถยกระดับความเป็นอยู่ด้านต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเอง พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ พร้อมกับเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ ได้ปฏิบัติตามทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยใช้งบประมาณอย่างสมเหตุสมผล ในพื้นที่สามารถจำแนกประโยชน์ที่ได้รับด้านต่างๆ จากการดำเนินงานในโครงการนี้ โดยสรุปดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจชุมชน ดีขึ้นและยั่งยืนหรือไม่?

โครงการในระยะที่ 2 มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอาชีพเสริมและการสร้างอาชีพใหม่ โดยประสบความสำเร็จในการเสริมอาชีพเดิมของชุมชนบ้านปาตาบาระ คือ การทำประมง โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูปริมาณสัตว์น้ำ สร้างอาชีพใหม่จำนวน 4 ประเภทที่แทบไม่เคยปรากฏมาก่อนในชุมชน คือ (1) การ **จัดสร้างโรงงานข้าวเกรียบปลาต้นแบบ**ที่มีระบบบริหารจัดการที่ชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันโรงงานแห่งนี้สร้างงานให้ประชาชนในชุมชนมากกว่า 25 ราย และอาชีพต่อเนื่องกับ

โรงงานข้าวเกรียบต้นแบบอีกประมาณ 15-20 ราย (2) การส่งเสริมอาชีพกั๊กจักร สำหรับทำผ้าคลุมผมสตรี โดยส่งเสริมตั้งแต่การฝึกอบรมทักษะ การจัดระบบ ชื่อจักรเย็บผ้าเงินผ่อน (3) การสร้างฟาร์มปลาชุมชน โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อให้ ชุมชนร่วมเลี้ยงปลาที่บ่อบำบัดและปลากะพงขาวกับโครงการ มีการจัดสรรผลกำไร 50% ให้แก่ผู้เลี้ยง (4) การจัดระบบไฟแนนซ์ชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นนวัตกรรมที่ เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนมุสลิม เพื่อปล่อยสินค้าที่จำเป็นโดยใช้ระบบ เงินผ่อนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ นำไปใช้ในการประกอบอาชีพที่สามารถเกิดรายได้จริง เช่น การกู้เพื่อจัดซื้อวัสดุในการขายร้านอาหาร ชื่อจักรเย็บผ้า ลงทุนในสินค้า เงินผ่อนส่วนบุคคล ชื่อรถจักรยานยนต์พ่วงข้างเพื่อขนถ่ายสินค้า เป็นต้น

จากผลการดำเนินงานดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2551 โรงงานต้นแบบของ ชุมชนได้รับเลือกจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อ สนับสนุนเป็นแหล่งผลิตข้าวเกรียบคุณภาพสูง สำหรับการจำหน่ายทั้งตลาด ในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนั้นการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในระยะ ยาว โครงการได้สนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษาอย่างจริงจังตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา โดยผ่านการกำหนดหลักสูตรและปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน ตาดิกาของชุมชน ไปจนถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้ที่กำลังศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน โดยผ่านระบบสวัสดิการชุมชน ที่มีรายได้จากกิจการทางเศรษฐกิจที่กล่าวมา

ในส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการดำเนินโครงการนี้ของชุมชน ข้างเคียง คือ การที่ทำให้ชุมชนข้างเคียง เช่น บ้านลุ่ม และบ้านปะเสยะวอ มีความตื่นตัวของประชาชนที่ดำเนินโครงการตามแบบอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชน ปาดาบาระ และมีผู้ที่สนใจประกอบอาชีพขายข้าวเกรียบสดและนำข้าวเกรียบ ไปทอดขาย กลายเป็นอาชีพต่อเนื่องสำหรับอีกหลายๆ คน

สังคมปาตาบาระ: เปลี่ยนแปลงจริงหรือไม่?

ความต้องการสูงสุดของประชาคมมุสลิม คือ “การมีชีวิตที่เป็นสุขในโลกนี้ และได้เข้าสู่สรวงสวรรค์เมื่อยามที่ชีวิตหมดสิ้นไป” ดังนั้นโครงการทั้ง 2 ระยะ ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางสังคมสูงมาก โดยเฉพาะการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของพลังที่มีอยู่ของประชาชนว่า สามารถที่จะกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีให้แก่ชุมชนได้เอง ยืนหยัดได้ด้วยตัวเองอย่างมั่นคง โดยอาศัยเพียงการสนับสนุนบางส่วนจากหน่วยงานอื่นๆ การดำเนินงานทางสังคมนับว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจยิ่งในหลายๆ ด้าน เช่น การรื้อฟื้นการเรียนการสอนศาสนาในชุมชนหลังจากที่มีการหยุดเรียนในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ใหม่ๆ ทำให้ชุมชนมีความมั่นใจว่าสามารถจัดการเรียนการสอนศาสนาในชุมชนได้ และมีความมั่นใจต่อภาครัฐว่าการเรียนการสอนศาสนาเป็นสิ่งที่ภาครัฐให้การสนับสนุน การสนับสนุนการเรียนอัลกุรอานสำหรับกลุ่มผู้ใหญ่ การกระตุ้นชุมชนจนสามารถปรับสภาพ และต่อเติมมัสยิดและโรงเรียนคาติบาประจำชุมชนจนสมบูรณ์แบบ และมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติศาสนกิจจำนวนมากขึ้น พร้อมกับการใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน การให้ความรู้และกระตุ้นชุมชนให้มีจิตสำนึกทางด้านสุขภาพ ทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค การเลิกบุหรี่ยของผู้นำชุมชนทั้งอิหม่าม คอเต็บ บิลาล และกำนัน ร่วมกับชาวบ้านจำนวนมากกว่า 25 คน กิจกรรมการออกกำลังกายได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแล้ว และผลักดันรูปแบบ และแนวทางการทำงานด้านกิจกรรมการออกกำลังกายสู่องค์การบริหารส่วนตำบล การจัดระบบสวัสดิการชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของหมู่บ้านจากชุมชนสกปรกไร้ระเบียบ กลายเป็นชุมชนที่มีสภาพน่าอยู่ขึ้น นอกจากนี้ยังผลักดันจนองค์การบริหารส่วนตำบล ปะเสยะวอได้กำหนดแผนงานด้านการจัดการความสะอาดสำหรับตำบล พร้อมทั้งมีการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมทั้งการจัดซื้อรถขนขยะ การนำขยะออกจากชุมชนไปกำจัด

กิจกรรมการมุ่งเน้นสร้างความแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว และสมาชิกของชุมชนผ่านกิจกรรมสังสรรค์และกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ที่รื้อฟื้นโดยโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพจนกลายเป็นกิจวัตรของชุมชน สร้าง**ความสมัครสมานสามัคคี**ภายในชุมชนอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในชุมชนแห่งนี้ แม้ว่า จะยังคงปรากฏมีความขัดแย้งภายในชุมชนอยู่บ้าง แต่ไม่รุนแรงมากนัก

เสริมสร้างความมั่นคงในสถานการณ์ความไม่สงบหรือไม่?

โครงการนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนบ้านปาตาบาระยังคงความเป็นพื้นที่ปลอดภัย ที่ประชาชนไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าสถานการณ์ของชุมชนบริเวณข้างเคียงจะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบอยู่ตลอดเวลา โดยพบว่าระหว่างเดือนมกราคม 2547 ถึง มีนาคม 2551 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในตำบลปะเสยะวอที่หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ทั้งสิ้น 28 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 6 ราย และได้รับบาดเจ็บ 6 ราย นอกจากสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนที่มีทางเข้าออกเพียงทางเดียวแล้ว ความแน่นแฟ้นของชุมชน ส่งผลให้ไม่ปรากฏมีเหตุการณ์ร้ายใดๆ เกิดขึ้นในชุมชน และไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกคนใดของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ ยกเว้นกรณีการจับผิดตัว ที่หน่วยงานความมั่นคงได้เข้าไปขอโทษประชาชนแล้วในภายหลัง ซึ่งควรได้รับการใช้เป็นบทเรียนสำคัญสำหรับประเทศในอนาคต นอกจากนั้นแล้วความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมปาตาบาระแห่งนี้กับชุมชนเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาต่างกันยังคงมีอยู่อย่างปกติสุข พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม้ว่าการไปมาหาสู่จะลดระดับลงไปบ้างข้อเท็จจริงเหล่านี้พอที่จะตั้งสมมติฐานได้ว่า **“เมื่อมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมอย่างแท้จริงแล้ว”** ปัญหาความมั่นคงจะแทรกเข้ามาแทนที่ได้ยากยิ่ง ดังนั้น ผู้เขียนเชื่อว่างานพัฒนาชุมชนที่มี

องค์ประกอบของ “คุณภาพและคุณธรรม” คือ อารมณ์สำคัญที่จะต่อกรเพื่อนำสู่สันติสุขของชายแดนใต้ของเราทุกคนสืบไป

ประเทศไทย ได้เรียนรู้อะไรบ้างกับการพัฒนาในพื้นที่ที่เรียกว่าสีแดง?

นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนทั้งในระยะสั้น และระยะยาวแล้ว โครงการนี้ได้สร้างองค์ความรู้ที่สำคัญทางด้านการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการนำเอาหลักการและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบของการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนประมงอื่นๆ ต่อไปได้ในอนาคต ผลจากการดำเนินโครงการหมู่บ้านทั้งสองระยะดังกล่าวทำให้ชุมชนป่าตอสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่ชุมชนประมงมุสลิมทั่วประเทศ แนวคิดการพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านตามแนวทางที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จของชุมชนป่าตอระ ได้รับการบรรจุในยุทธศาสตร์การดำเนินงานของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังปรากฏในรายงานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาประมงพื้นบ้าน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะและเทพา) ปัตตานี และนราธิวาส และได้รับการบรรจุในแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นที่ชุมชนประมงของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

บทสรุปของบทสรุป ณ ปัจจุบันเมื่อโครงการจบสิ้นลง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โครงการนี้ประสบความสำเร็จในการสร้างต้นแบบสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการทุกด้าน เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการประยุกต์ใช้ในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามและชุมชนอื่นๆ ทั่วไปของประเทศไทยต่อไป อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ผู้เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนประสบทุกครั้งเมื่อ

โครงการการพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นลง คือ การสิ้นสุดกระบวนการขับเคลื่อน
ในลักษณะดังกล่าวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามแม้ว่าโครงการหมู่บ้าน
ประมงรักษ์สุขภาพได้สิ้นสุดลงแล้วในพื้นที่บ้านปาตาบาระ แต่ผลผลิตที่สร้าง
ขึ้นมา ยังคงยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นกิจกรรมรูปธรรมต่างๆ ที่สร้างสรรค์
ขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการ ทั้งที่เป็นพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของ
ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งการวางรากฐานทางการศึกษา ทั้งการเปลี่ยนแปลง
เชิงนโยบายต่อหน่วยงานและองค์กรทั้งในระดับภูมิภาค และท้องถิ่นที่รับผิดชอบ
นำไปสู่การต่อยอดเป็นต้นแบบต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นมาจากความร่วมมือ
ร่วมมือ และร่วมใจของประชาคมบ้านปาตาบาระ พร้อมกับการสนับสนุนจาก
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะแผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.)

ในปัจจุบัน แม้ว่าโครงการได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นแล้ว แต่คณะทำงาน
ยังคงทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมพัฒนาและดำเนิน
การในภารกิจสร้างชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและมีความเข้มแข็งต่อไปใน
อนาคต แม้ว่าเราจะไม่สามารถคาดเดาอนาคตได้ เนื่องจากแต่ละชุมชนจะมี
“การเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัต” ของตัวเอง แต่พวกเราเชื่อว่าชุมชนบ้าน
ปาตาบาระ ยังจะก้าวไปข้างหน้าต่อไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน หากนั่นคือความ
ประสงค์ของพระผู้อภิบาล *อินชาอัลลอฮ์*

ปฏิทินวัฒนธรรมของชุมชน												
ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชนตามเดือนสากล												
กิจกรรม	เดือน											
	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
การเปิดเรียนของโรงเรียนสาธิตกา	*				*	*	*	*	*	*	*	*
การเปิดเรียนของโรงเรียนของรัฐ	*				*	*	*	*	*	*	*	*
การแข่งขันเรือพาย									*			
เทศกาลเล่นว่าว							*					
ช่วงเวลาที่ชุมชนมีปัญหาทางเศรษฐกิจที่สุด	*	*									*	*
ช่วงการเข้าสู่ฤดูร้อนของเขตร้อน									*		*	*
การแข่งขันกีฬาตำบลหลายปี												

...ท่ามกลางวิกฤต ยังมีการพัฒนา...เมื่อชุมชนร่วมมือใจ ณ ปาดาบาระ...

สัณนิษฐานกับผู้มีเกียรติ

ชื่อ นายชุกรี หะยีสาแม
วัน/เดือน/ปี เกิด 13 ธันวาคม 2513
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประวัติการศึกษา

- 2545 **ปริญญาเอก (ชีววิทยา), คณะวิทยาศาสตร์,** มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore) ประเทศสิงคโปร์
- 2539 **ปริญญาโท (เทคโนโลยีการประมง), คณะการประมงและวิทยาศาสตร์ทางทะเล,** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาเลเซีย (Universiti Pertanian Malaysia) ประเทศมาเลเซีย
- 2536 **ปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 2532 **โรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี**

สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

นิเวศวิทยาทางทะเล การจัดการประมง

ประวัติงานบริหาร

1. รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและกิจการพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน
2. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและวางแผนพัฒนา โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2548-2549
3. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและวิจัย โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2546-2547

งานวิจัย

บทความทางวิชาการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ
จำนวน 23 เรื่อง

บทความทางวิชาการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับประเทศ
จำนวน 6 เรื่อง

บทความในการสัมมนาระดับประเทศและนานาชาติ
จำนวน 10 เรื่อง

ตำรา (ภาษาอังกฤษ) 1 เล่ม

ตำรา (ภาษาไทย) 1 เล่ม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

ประสบการณ์การทำงานด้านพัฒนาชุมชน (2549-ปัจจุบัน)

1. หัวหน้าโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ ทุนสนับสนุนจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย
2. ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาและฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนภาคใต้ ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหิดล
3. หัวหน้าโครงการวิจัยการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน พื้นที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ทุนสนับสนุนจากธนาคารโลก
4. หัวหน้าโครงการหมู่บ้านของเรา (บ้านรูสะมิแล) ทุนสนับสนุนจาก Canadian Fund สถานเอกอัครราชทูตแคนาดา ประจำประเทศไทย
5. ผู้ประสานงาน โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุนสนับสนุนจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสบการณ์ขณะยังศึกษา

- 2544 ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาไทยในประเทศสิงคโปร์
- 2535 อุปนายกกิจการภายใน องค์การบริหารองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2534 รองประธานชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

“ท่ามกลางความยุ่งเหยิง สับสน รุนววย เสียงระเบิด ความหวาดกลัว กองเลือด และความสูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่ง ร่วมไม้ ร่วมมือ ช่วยกันสรรค์สร้างสิ่งดีงามในชุมชนของตน ในหมู่บ้านเล็กๆ ห่างไกลจากเมืองหลวงนับพันกิโล บ้านปาตาบาระ กับโครงการ หมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพ ด้วยหลักการ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่างแท้จริง”